

Ankestyrelsens undersøgelse af

Adoption uden samtykke

Juni 2011

Ankestyrelsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	1
1 Sammenfatning	2
1.1 Kendskab til reglerne om adoption uden samtykke	3
1.2 Reglernes anvendelighed	5
2 Hvordan er sagens forløb?	8
2.1 Beskrivelse af sagens forløb	9
2.1.1 Kommunen	9
2.1.2 Børn og unge-udvalget	9
2.1.3 Ankestyrelsen	10
2.1.4 Statsforvaltningen	10
2.1.5 Familiestyrelsen	11
3 Kommunernes kendskab til og implementering af reglerne om adoption uden samtykke	12
3.1 Kommunernes kendskab til reglerne om adoption uden samtykke	12
3.2 Implementering af de udvidede regler om adoption uden samtykke	15
3.2.1 Der skal en holdningsændring til, og den er på vej	15
3.2.2 Kommunerne drøfter muligheden for adoption uden samtykke i nye sager	18
3.2.3 Kommunerne savner praksiseksempler og efterspørger sparring i sager om adoption uden samtykke	18
4 Kommunernes opfattelse af reglernes anvendelighed	23
4.1 Reglerne er fortsat restriktive – der er barrierer, når loven omsættes i praksis	23
4.1.1 Der er grundlæggende usikkerhed om fortolkning af reglerne i praksis	23
4.1.2 Kommunerne synes, at det er problematisk at dokumentere, at forældre varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet	26
4.1.3 Det er kommunernes opfattelse, at adoption uden samtykke ikke er en mulighed, når der er kontakt mellem barnet og de biologiske forældre	31
4.1.4 Eksempel på barrierer og dilemmaer, når kommunerne drøfter adoption af børn under 1 år, jf. § 9, stk. 3	34
4.1.5 Kommunerne mener, at det er vanskeligt at anbringe med henblik på senere adoption	36
4.1.6 Kommunerne har en formodning om, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere	38
4.1.7 Eksempel på barrierer og dilemmaer, når kommunerne drøfter adoption af børn anbragt i mindst 3 år, jf. § 9, stk. 4	41
4.1.8 Muligheden for kontakt efter adoption er ikke positiv, mener kommunerne	42
5 Andre aktørers roller i sagsforløbet	44
5.1 Aktørernes praktiske erfaring med sager om adoption uden samtykke	44
5.1.1 Ankestyrelsen	44
5.1.2 Statsforvaltningen Syddanmark	44
5.1.3 Advokatsamfundet	45
5.2 Aktørernes vurdering af deres rolle i sagen	45

5.2.1	Ankestyrelsen	45
5.2.2	Statsforvaltningen Syddanmark	45
5.2.3	Advokatsamfundet	46
6	De andre aktørers vurdering af reglernes anvendelsesmuligheder	48
6.1	Vurdering af anvendelsesmulighederne	48
6.1.1	Sager, der er egnet til adoption uden samtykke	48
6.1.2	Årsager til, at der er så få sager om adoption uden samtykke	50
6.2	Indblik i kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne	53
	Bilag 1 Baggrund og Metode	55
6.2.1	Interview med kommunerne	58
6.2.2	Interview med Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet	59
6.2.3	Behandling af citater fra interviews	59
	Bilag 2 Regelgrundlag	61
	Bilag 3 Interviewguides	75

Forord

Socialministeriet har i samarbejde med Familiestyrelsen, bedt Ankestyrelsen gennemføre en interviewundersøgelse om kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke. Fokus er reglernes anvendelse efter 1. oktober 2009, hvor adoptionslovens regler om adoption uden samtykke blev lempet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 2, 3 og 4.

Adgangen til adoption uden samtykke er udvidet, så den tidligere gældende praksis om, at barnet skulle have været anbragt uden for hjemmet i mindst 7 år og ikke have haft kontakt med forældrene i 6 til 8 år, ikke længere gælder.

Med udvidelsen af reglerne kan børn under 1 år og børn, der har været anbragt mindst 3 år blive adopteret uden samtykke.

Antallet af gennemførte adoptioner uden samtykke er ikke steget, efter reglerne om adoption uden samtykke blev udvidet 1. oktober 2009 til undersøgelsens start februar 2011. Det var forventningen ved lovforslagets vedtagelse, at lovforslaget betød, at der fremover ville være flere børn, der blev adopteret uden samtykke fra forældrene.

Undersøgelsen omfatter interview med syv udvalgte kommuner, og har til formål at afdække kommunernes kendskab til de udvidede regler samt kommunernes opfattelse af reglernes anvendelighed.

Endvidere suppleres undersøgelsen med interview med Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet. Interviewene gennemføres med henblik på at inddrage de øvrige aktørers perspektiver på de udvidede regler om adoption uden samtykke.

Ankestyrelsen takker alle der har medvirket i interviewene for deres deltagelse i undersøgelsen.

1 Sammenfatning

Ankestyrelsen har i foråret 2011 gennemført en interviewundersøgelse for Socialministeriet og Familiestyrelsen. Formålet med undersøgelsen er at afdække kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, efter adoptionslovens regler blev udvidet 1. oktober 2009.

De udvidede regler om adoption uden samtykke trådte i kraft den 1. oktober 2009. På undersøgelsestidspunktets opstart i februar 2011 var kun et barn blevet adopteret uden samtykke efter lovændringens ikrafttræden.

Adgangen til adoption uden samtykke er udvidet, så den tidligere gældende praksis om, at barnet skulle have været anbragt uden for hjemmet i mindst 7 år og ikke have haft kontakt med forældrene i 6 til 8 år, ikke længere gælder. Med udvidelsen af reglerne kan børn under 1 år og børn, der har været anbragt mindst 3 år blive adopteret uden samtykke.

Forventningen ved lovforslagets vedtagelse var, at flere børn ville blive adopteret uden samtykke fra forældrene. Der er ikke i lovforslaget beskrevet, hvor ofte de nye regler om adoption uden samtykke forventes anvendt.

Antal af børn i den potentielle målgruppe¹ for adoptionslovens § 9, stk. 2, 3 og 4:

- 186 børn under 1 år er siden 1. oktober 2009 blevet anbragt uden samtykke og ikke hjemtaget.
- 3.216 børn har været anbragt i plejefamilie i mere end 3 år, heraf var 847 under 1 år, da de blev anbragt.
- 1.672 børn har været anbragt i syv år eller mere, heraf var 572 under 1 år, da de blev anbragt i plejefamilie².

Forskning viser, at børn der adopteres tidligt klarer sig bedre gennem livet end anbragte børn. En SFI-rapport³ fra 2008 konkluderer, at adoptivbørn har bedre fysisk udvikling, færre indlæringsvanskeligheder og klarer sig bedre i diverse færdighedstest end pleje- og institutionsanbragte børn.

Med den udvidede adgang til adoption uden samtykke, viden om antallet af børn i den potentielle målgruppe samt forskning på området, er der grundlag for at forvente et større antal adoptioner uden samtykke end efter den tidligere gældende praksis.

¹ Fra 1. oktober 2009 til 7. februar 2011

² Kilde: Anbringelsesstatistikregisteret, udtræk af 21. juni 2011

³ Adoption som indsats – en systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer, udgivelsesdato: 23.01.08, ISBN: 978-87-7487-881-0

I perioden fra 1. oktober 2009 til 1. juni 2011 er der rejst et antal sager om adoption uden samtykke i kommunerne, hvoraf flere fortsat er verserende.

Interview med kommuner

Undersøgelsen bygger på interview med syv af landets kommuner; Aalborg, Kolding, Fredericia, Slagelse, Lolland, Frederiksberg og København. Ankestyrelsen har anvendt kvalitative fokusgruppinterviews med fagchefer, teamledere og sagsbehandlere for at opnå et bredt og nuanceret billede af kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke.

De syv kommuner, som har deltaget i undersøgelsen, er udvalgt på baggrund af befolkningsgrundlag, geografisk spredning samt på baggrund af antallet af børn anbragt i mere end 3 år. Ved udvælgelsen blev det sikret, at mindst en kommune havde modtaget undervisning fra Familiestyrelsen, og at mindst en kommune havde indstillet en sag om adoption uden samtykke til børn og unge-udvalget, jf. bilag 1.

Interview med andre aktører

Undersøgelsen er suppleret med kvalitative interview med andre aktører, der indgår i den konkrete sagsbehandling af sager om adoption uden samtykke, henholdsvis Ankestyrelsen, en statsforvaltning, samt en repræsentant fra Advokatsamfundet, der repræsenterer de advokater, der bliver beskikket i forbindelse med sager om adoption uden samtykke.

Formålet med at interviewe disse andre aktører var at skabe overblik over hele sagsforløbet, fra sagen starter op i kommunen, til den endelige afgørelse træffes. Samtidig afdækker interviewene aktørernes kendskab til og anvendelse af de nye regler, herunder deres indblik i kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne.

Undersøgelsen indeholder følgende temaer:

- Diagram over sagens gang og beskrivelse heraf
- Kommunernes kendskab til og implementering af reglerne
- Kommunernes opfattelse af reglernes anvendelsesmuligheder
- Andre aktørers roller ved behandlingen af sager om adoption uden samtykke
- De andre aktørers bud på, hvordan reglerne opfattes og anvendes i praksis

1.1 Kendskab til reglerne om adoption uden samtykke

De færreste kommuner har anvendt reglerne på interviewtidspunktet. Det er kommunernes vurdering, at reglerne er forbundet med en række barrierer, når de skal anvendes i praksis. De udvidede regler om adoption uden samtykke findes fortsat restriktive, når de enkelte bestemmelser tolkes og drøftes i konkrete sager.

Ankestyrelsen havde på interviewtidspunktet d. 6. maj 2011 behandlet fem sager om adoption uden samtykke, mens Statsforvaltningen Syddanmark på interviewtidspunktet d. 9. maj 2011 havde behandlet en sag om adoption uden samtykke, og har derudover beskikket advokater i en anden sag. Repræsentanten fra Advokatsamfundet havde på interviewtidspunktet d. 19. maj været involveret i to sager, hvoraf den ene på det tidspunkt var forelagt Familiestyrelsen, mens den anden var under behandling i Ankestyrelsen på samme tidspunkt.

De interviewede kommuner er bekendte med udvidelsen af reglerne om adoption uden samtykke

Kommunerne holder sig generelt opdateret om nye love, og i den forbindelse er de også blevet opmærksomme på de udvidede regler om adoption uden samtykke. Kommuner, som har modtaget undervisning fra Familiestyrelsen, oplever at det har skærpet kommunernes fokus på de udvidede reglers anvendelsesmuligheder.

Det tager tid, før de nye regler om adoption uden samtykke er implementeret, men muligheden drøftes i kommunerne

Kommunerne er bevidste om reglernes muligheder, men vurderer, at det tager tid før en ny lovgivning er implementeret, og at der er behov for en holdningsændring i kommunerne. Adoption uden samtykke betragtes af kommunerne som en ultimativ indgribende foranstaltning set i forhold til servicelovens bestemmelser om anbringelse, herunder mulighederne for at støtte kontakten mellem barn og forældre.

Ligeledes vurderer Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet, at der generelt er behov for en holdningsændring i forhold til anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke. Det er generelt aktørernes samstemmende vurdering, at adoption uden samtykke er en ultimativ indgribende foranstaltning, da alle muligheder for, at forældrene kan overtage forælderrollen, dermed er ophørt.

Kommunerne savner praksiseksempler og efterspørger sparring

Flere kommuner peger på, at de i højere grad vil være klædt på til at behandle sager om adoption, når der foreligger principafgørelser på området, som kan være med til at definere praksis. Kommunerne efterspørger dialog omkring potentielle sager om adoption uden samtykke, samt at sagsgangen uddybes i vejledningen om frigivelse af børn til national adoption⁴. Ligesom kommunerne mener Ankestyrelsen, Statsforvaltning Syddanmark og Advokatforeningen, at det er svære sager, og at der er behov for afklaring af praksis. Det er vurderingen, at det generelt er sager af en vis tyngde, der er egnet til indstilling til adoption uden samtykke.

⁴ Vejledning nr. 9769 af 30. september 2009 om frigivelse af børn til national adoption

Ankestyrelsen har efter undersøgelsens opstart truffet afgørelse i en konkret sag om adoption uden samtykke, som der henvises til i afsnit kapitel 4, 4.1.3. Ankestyrelsen har på offentliggørelsestidspunktet ikke offentliggjort principafgørelser om adoption uden samtykke. Ankestyrelsen forventer at udsende den første principafgørelse i nærmere fremtid.

1.2 Reglernes anvendelighed

Kommunerne finder, at reglerne er svære at anvende i praksis

Det er et krav, for at adoption uden samtykke kan gennemføres, at det vurderes, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Desuden skal en vurdering af kontakten mellem barn og forældre indgå i vurderingen af, om en sag er egnet til adoption uden samtykke.

De adspurgte kommuner mener, at sager, hvor forældrene har et massivt misbrug og/eller psykiske sygdomme, vil være den type af sager, som kunne medføre adoption. Det er dog kommunernes opfattelse, at det trods meget dårlige forældre er vanskeligt udtømmende at dokumentere, at forældrene aldrig bliver i stand til at varetage omsorgen for barnet.

Kommunerne mener desuden, at det er svært at vurdere, hvornår samværet mellem barn og forældre er negativt nok til, at en adoption kan iværksættes. De fleste kommuner mener, at et samvær ofte bidrager med noget positivt for barnet. Mange kommuner er derfor af den opfattelse, at så snart der er et samvær mellem barnet og forældre, så vil adoption ikke være en mulighed. Kommunerne fastsætter ved de fleste anbringelsessager samvær med henvisning til serviceloven.

Her ud over opstår en anden barriere i forhold til søskende. Kommuner, der arbejder ud fra et perspektiv om at samle søskende, mener ikke, at en adoption af det ene barn vil være i barnets tarv. Det kan betyde, at børn under et år, hvor ældre søskende er anbragt, i stedet bør anbringes sammen med en ældre søskende. Ligeledes kan kommunen vurdere, at det er i barnets tarv at forblive i den pågældende anbringelse sammen med søskende, frem for at iværksætte en adoption, hvis kun det ene barn opfylder betingelserne om adoption uden samtykke.

Specifikt i forhold til reglen om adoption af et barn under ét år

Når det vedrører reglerne om adoption af børn under 1 år efter § 9, stk. 3, finder kommunerne flere barrierer ved anvendelsen af denne i praksis. Kommunerne mener, at det er svært at dokumentere, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, inden barnets første leveår. Er der tale om en førstegangsfødende

mor, finder kommunerne det endnu sværere, da dokumentationen ikke kan bygge på tidligere børn.

Specifikt i forhold til reglen om adoption af børn, der har været anbragt i mindst tre år

Den største barriere ved anvendelse af reglerne ifølge § 9, stk. 4, om adoption af et barn, der har været anbragt mindst 3 år, er forbundet med, at kommunerne er af den klare formodning, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere. Dette perspektiv medfører, at kommunerne ikke finder bestemmelsen oplagt, da adoption så vil medføre et skifte for barnet, der findes uhensigtsmæssig, hvis der er skabt relationer og tilknytning i anbringelsen hos den pågældende plejefamilie.

De andre aktørers vurdering af anvendelse af reglerne

Både Ankestyrelsen og Statsforvaltningen Syddanmark understreger, at det skal være dokumenteret, at forældreevnen er varigt nedsat, herunder i form af en prognosevurdering. Det kan have en betydning for, hvilke sager der er egnet til adoption uden samtykke, da det fx er nemmere at dokumentere, at forældreevnen er varigt nedsat i sager om psykisk syge forældre, end i forhold til misbrugsforældre, hvor afvænnning ikke er afprøvet.

Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet giver generelt udtryk for, at kommunerne laver en grundig oplysning og behandling af sager om adoption uden samtykke. Både Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet nævner, at der før lovens ikrafttrædelse fra flere kanter blev udtrykt bekymring for, om kommunerne ville forsøge at opnå en økonomiske besparelse ved at indstille til adoption i stedet for at fortsætte en anbringelse. Ifølge Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet er der dog intet i de konkrete sager, der tyder på, at dette er tilfældet, da begge parter vurderer, at sagerne klart opfylder betingelserne for adoption uden samtykke.

Kommunerne er af den formodning, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere deres plejebarn

Selv om kommunerne mener, at plejefamilierne ofte er de mest oplagte adoptanter, fordi de gennem anbringelsen har opnået tilknytning til barnet, så mener de samtidig, at plejefamilier anser rollen som plejefamilie som et erhverv, hvor indkomsten fra jobbet ikke kan undværes. Det antages derfor, at plejefamilierne ikke er interesseret i at adoptere. Herudover mener kommunerne, at adoption uden samtykke ofte vedrører behandlingskrævende børn. Hvis plejebarnet adopteres, er kommunerne af den holdning, at plejefamilien bliver dårligere stillet i forhold til at modtage den støtte fra kommunen, som kan være nødvendig for et behandlingskrævende barn. Størstedelen af kommunerne har dog ikke informeret plejefamilier om muligheden for adoption, og det er ikke undersøgt fra kommunernes side, hvorvidt plejefamilierne er interesseret i at adoptere.

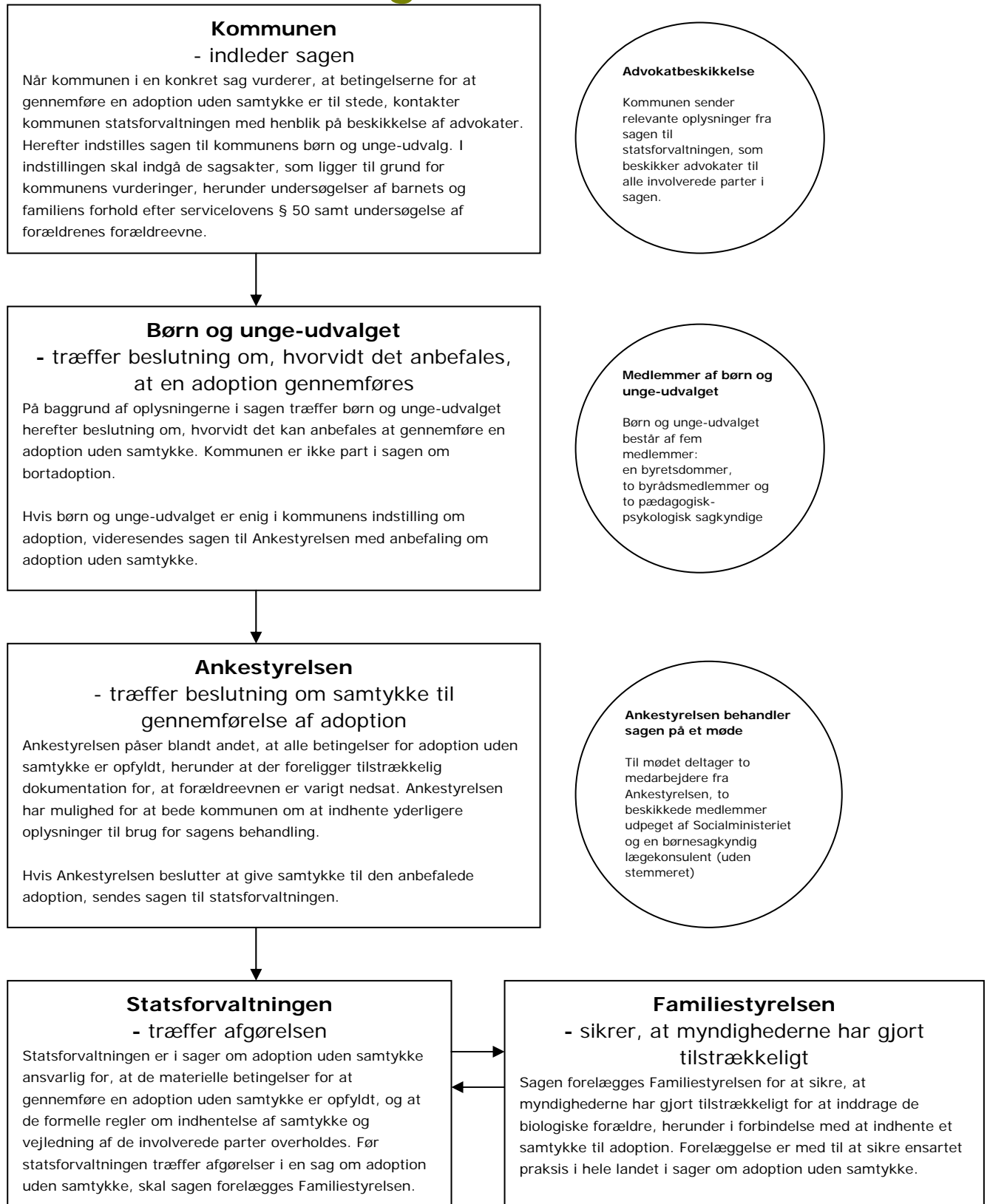
Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet mener også, at det oftest vil være plejefamilien, der vil adoptere barnet, fx fordi barnet, gennem mange års anbringelse har opnået en tæt tilknytning til familien, eller fordi der allerede ved anbringelse tages højde for en fremtidig adoption. Samtidig er det Ankestyrelsens og Statsforvaltningen Syddanmarks vurdering, at kommunen ikke anser adoption uden samtykke for en mulighed, hvis plejefamilien ikke kan eller vil adoptere, da et familieskifte ikke vurderes at være i barnets tarv. Advokatsamfundet mener, at nogle plejefamilier er tilbageholdende i forhold til adoption, som følge af den opfattelse af, at det er nødvendigt at holde en professionel distance i forhold til plejefamilierollen. Plejefamilierne er usikre på, om de kan fortsætte som plejefamilie, hvis der gives afslag på adoption.

Kommunerne mener, at det er vanskeligt at anbringe med henblik på senere adoption

I vejledningen om frigivelse af børn til national adoption, gives der eksempler på, hvordan kommunen med fordel kan planlægge en anbringelse vedrørende et barn under et år med henblik på senere adoption. Kommunerne betragter dette som meget vanskeligt, da adoptanterne ikke er sikret adoption af barnet. Kommunerne mener derfor ikke, at der vil være interesserede adoptanter til denne mulighed. Enkelte kommuner, som har modtaget undervisning fra Familiestyrelsen, er bevidste om, at Adoptionsnævnet⁵ kan indgå i et samarbejde om at finde en egnet familie, som er indstillet på at indlede et plejeforhold med henblik på senere adoption.

⁵ Adoptionsnævnet anviser børn til adoption til godkendte adoptivfamilier.

2 Hvordan er sagens forløb?

2.1 Beskrivelse af sagens forløb

Det er kommunen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der skal foretage den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at en adoption uden samtykke gennemføres. Det er statsforvaltningen, der træffer den endelige afgørelse, men Familiestyrelsen har pligt til at sikre, at myndigheder har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder i forbindelse med forsøg på at indhente samtykke til adoption.

2.1.1 Kommunen

Det er kommunen, der indleder en sag om adoption uden samtykke. Hvis en kommune vurderer, at de har en sag, der er egnet til adoption uden samtykke, er første skridt at få beskikket advokater til alle parter i sagen. Det er statsforvaltningen, der har ansvaret for at beskikke advokat for barnet og tilbyde beskikkelse af advokater til sagens øvrige parter. Kommunen sender relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen. Både de biologiske forældre, herunder forældre, der ikke har del i forældremyndigheden, og plejeforældrene skal have tilbud om at få beskikket en advokat. Beskikkelsen af advokater gælder for hele sagens administrative behandling – det vil sige både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Anledningen til, at kommunen påbegynder en sag om adoption uden samtykke vil oftest være, at en undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har nogen form for forældreevne. Hvis det gennem denne undersøgelse kan dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne, og forældrene ikke ønsker at give samtykke til frivillig adoption, kan der rejses en sag om adoption uden samtykke for kommunens børn og unge-udvalg. De øvrige betingelser for adoption uden samtykke efter § 9 skal også være opfyldt.

Når kommunen i en konkret sag vurderer, at betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er til stede, indstilles sagen til kommunens børn og unge-udvalg. I indstillingen skal indgå de sagsakter, der ligger til grund for kommunens vurderinger, herunder undersøgelser af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt undersøgelse af forældrenes forældreevne.

2.1.2 Børn og unge-udvalget

På baggrund af oplysningerne i sagen træffer børn og unge-udvalget herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Kommunen er ikke part i sagen om bortadoption.

Børn og unge-udvalgets beslutning om anbefaling til adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed. Hvis børn og unge-udvalget ikke anbefaler adoption, afsluttes sagen.

Hvis børn og unge-udvalget er enig i kommunens indstilling om adoption, videresendes sagen til Ankestyrelsen med anbefaling om adoption uden samtykke.

2.1.3 Ankestyrelsen

Når Ankestyrelsen modtager anbefaling om adoption uden samtykke fra kommunens børn og unge-udvalg, skal Ankestyrelsen påse en række materielle og formelle krav, herunder om der foreligger tilstrækkelig dokumentation for forældrenes manglende forældreevne samt at de øvrige betingelser for, at der kan ske adoption uden samtykke, er opfyldt. Ankestyrelsen har mulighed for at bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger til brug for sagens behandling. For yderligere uddybning se bilag 2 om regelgrundlag.

Hvis det fremgår af sagen, at de involverede parter ikke har fået beskikket advokat, skal Ankestyrelsen sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Hvis Ankestyrelsen beslutter at give samtykke til anbefalingen om adoption uden samtykke, sendes sagen til statsforvaltningen. Ankestyrelsens eventuelle beslutning om at give samtykke til anbefalingen om adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed. Hvis Ankestyrelsen ikke giver samtykke til den anbefalede adoption, afsluttes sagen.

2.1.4 Statsforvaltningen

Statsforvaltningen modtager sagen, når kommunens børn og unge-udvalg og Ankestyrelsen har afsluttet sin sagsbehandling og indstillet til, at statsforvaltningen træffer afgørelse om tilladelse til at gennemføre en adoption uden samtykke. Statsforvaltningen behandler alle sager om adoption – med og uden samtykke. Det er statsforvaltningerne, der har de særlige kompetencer, når det vedrører alle typer af adoptioner – og det er derfor statsforvaltningen, der træffer den endelige afgørelse i sager om adoption uden samtykke.

Statsforvaltningen er ansvarlig for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter er overholdt. For yderligere uddybning se bilag 2 om regelgrundlag.

Når statsforvaltningen behandler en sag om adoption uden samtykke, skal sagen forelægges for Familiestyrelsen, før den endelige afgørelse træffes, og uanset om sagen om adoption uden samtykke påtænkes imødekommet eller afslået.

Når statsforvaltningen har truffet endelig afgørelse om adoption uden samtykke, skal statsforvaltningen indsende et resumé af sagens udfald til Familiestyrelsen.

Statsforvaltningens afgørelse kan indbringes for retten.

Sager om adoption uden samtykke anses først for afsluttet, når en eventuel domstolsbehandling er afsluttet.

2.1.5 Familiestyrelsen

Når sagen forelægges Familiestyrelsen, skal Familiestyrelsen sikre, at myndigheder har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder at der er gjort tilstrækkeligt forsøg på at indhente forældrenes samtykke til adoption. Forelæggelsen er ligeledes med til at sikre ensartet praksis i hele landet i sager om adoption uden samtykke.

Familiestyrelsen er sammen med statsforvaltningen ansvarlig for at sikre opfyldelsen af både de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke og de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter. Statsforvaltningen skal indberette sagens udfald til Familiestyrelsen. På den måde kan Familiestyrelsen følge udviklingen i sager om adoption uden samtykke.

For en nærmere beskrivelse af aktørernes opgaver i sager om adoption uden samtykke henvises til vejledning om frigivelse af børn til national adoption, nr. 9769 af 30. september 2009. Uddrag fra denne vejledning findes i bilag 2 om regelgrundlag.

3 Kommunernes kendskab til og implementering af reglerne om adoption uden samtykke

Samlet set er de syv kommuner, som er blevet interviewet, bekendte med de udvidede regler om adoption uden samtykke – og er positive over for de nye muligheder. Implementeringen af de nye regler er undervejs i kommunerne, men det tager tid, da der er behov for en holdningsændring.

3.1 Kommunernes kendskab til reglerne om adoption uden samtykke

Kommunerne giver samstemmende udtryk for, at de har et godt kendskab til lovgivningen og refererer i interviewene både til at have kendskab til adoption af børn under 1 år og børn anbragt mindst 3 år.

Kommunerne er blevet bekendte med de udvidede regler af mange kanaler

Siden 1. oktober 2009, hvor de udvidede regler om adoption uden samtykke trådte i kraft, er kommunerne blevet bekendt med de udvidede regler gennem flere kanaler. Kommunerne giver udtryk for, at indarbejdning af ny lovgivning er rutine, således også reglerne om adoption uden samtykke. I nogle kommuner er der en juridisk afdeling, som sørger for at holde de ansatte ajour med nye og ændrede lovgivninger. I andre kommuner er det den enkelte sagsbehandler, som har ansvaret for at holde sig fagligt ajour.

Kommunerne peger på, at de er blevet informeret om de udvidede regler gennem forskellige medier: pjece fra Familiestyrelsen, artikel fra bladet Socialrådgiveren⁶ og interesse for forskning på området, herunder rapport fra SFI⁷. I flere kommuner har artiklen fra Socialrådgiveren skærpet fokus og flyttet opmærksomheden fra at kende til de udvidede regler til at sætte fokus på hvilke muligheder de udvidede regler lægger op til.

Kommunen kender muligheden for at adoptere uden samtykke, bl.a. fordi Familiestyrelsens pjece er blevet delt ud (...) Ellers er viden om reglernes udvidelse blevet spredt af de sædvanlige kanaler for information om ny lovgivning. (Københavns Kommune)

⁶ Socialrådgiveren nr. 1, 13. januar 2011

⁷ SFI-rapport 2008, Adoption som indsats – En systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer.

Gennem interviewene tyder det på, at den første konkrete sag, hvor kommunerne overvejer adoption uden samtykke, ofte er med til at skabe større fokus på lovgivningen i den enkelte kommune.

Sagen (den første) har taget hul på noget, vi er blevet opmærksomme på, hvilke muligheder der er, og vi er ligesom ovre den første hurdle med at finde ud af, om det er overhovedet er noget, vi vil arbejde med og gå ind for. (Aalborg kommune)

Kommunen er generelt opmærksom på lovændringer, som alle bliver vendt til gruppemøderne⁸. Der er stor forskel på, hvor meget fokus kommunen giver en lille lovændring i forhold til de større ting. Det forventes, at sagsbehandlere holder sig ajour med lovændringer generelt. (Fredericia kommune)

Flere kommuner har gennemført undervisning vedrørende de udvidede regler internt i kommunen. Nogle kommuner har afholdt undervisningsforløb, da loven trådte i kraft. En enkelt kommune har rekvireret eksternt undervisning. Undervisningen har for denne kommune været med til at skærpe fokus på muligheden for adoption uden samtykke i de enkelte medarbejdergrupper, men samtidig givet kommunerne indtryk af, at en sag om adoption uden samtykke stiller omfattende krav til dokumentationsgrundlaget.

Undervisningen satte nogle tanker i gang. Vi blev lidt frustreret over alt det, der skal til, for at en tvangsadoption kan gå igennem. Alle de dokumenter og undersøgelser tyder på, at det kan blive svært at få en adoption til at gå igennem. Særligt i forhold til, hvor dårlige forældrene skal være, og hvor dårlige børnene skal være, før en sag om adoption kan gå igennem. (Kolding kommune)

Familiestyrelsens undervisning har haft positiv effekt

Familiestyrelsen har undervist repræsentanter fra 67 af landets 98 kommuner og har dermed været med til at skærpe kommunernes opmærksomhed på de udvidede regler. Nogle kommuner har haft en enkelt repræsentant med og andre kommuner op til 24 deltagere. De fleste af de interviewede kommuner, som havde haft deltagere med i undervisningen, har gennem undervisningen fået en mere positiv indstilling til reglernes anvendelsesmuligheder.

Det startede med, at vi var på kursus med Familiestyrelsen, hvor jeg blev præsenteret for muligheden for at lave tvangsadoption. Der var nogle klare muligheder, og vi gik i gang med at se, hvilke sager vi havde, som kunne være interessante i forhold til lovgivningen (...) Vi er kun på vej med vores første sag, men ja, reglerne fylder mere. Vi har gennemgået et antal sager med henblik på anvendelse af den ændrede lovgivning. (...) Vi har også et politisk udvalg, der er meget optaget af de ændrede muligheder. (Lolland kommune)

⁸ Ved et gruppemøde deltager typisk en gruppe af sagsbehandlere, deres teamleder og eventuelt en fagchef.

Ved undervisningsforløbene gennemført af Familiestyrelsen var kommunerne blevet gjort opmærksomme på, at reglerne skulle opfattes smidige, og at det var vigtigt, at kommunerne fik tænkt mulighederne ind, så sager om adoption uden samtykke kunne afprøves i praksis. Kommunerne udtrykker, at det var med til at få et skærpet fokus på muligheden.

Det var et rigtig godt signal, Familiestyrelsen sendte. (Aalborg kommune)

Enkelte kommuner fremhæver Familiestyrelsens undervisning som meget brugbar og en god hjælp til at få loven konkretiseret. Flere af kommunerne fremhæver undervisningen som vigtig for kommunens forståelse af loven og efterspørger praksiseksempler på, hvordan Familiestyrelsen har tænkt loven anvendt.

En enkelt kommune har gennem interviewet henvist til, at de fandt undervisningen for positiv, og kommunen fandt den uden sammenhæng med praksis og de mange dilemmaer, loven skriver sig ind i.

Der er ikke behov for nedskrevne retningslinjer om de udvidede regler

Størstedelen af de interviewede kommuner har ikke nedskrevne retningslinjer på området, da de udvidede regler betragtes som et lille hjørne af lovgivningen.

Muligheden for adoption uden samtykke vil efter kommunernes mening blive anvendt meget sjældent, og derfor fylder muligheden for adoption uden samtykke ikke meget i det daglige hos kommunerne.

Kommunen har ingen nedskrevne regler, men har diskussioner i visitationsudvalget. Der er mere end 100 lovregler i barnets reform. De nye regler om adoption uden samtykke er bare en blandt mange lovregler. Kommunen ved, at reglerne eksisterer og sætter sig dybere ind i reglerne om adoption uden samtykke, når sagen kommer. (Frederiksberg kommune)

Kommunerne er meget opmærksomme på, at det er ressourcekrævende at skulle nedskrive så lille et område, som de udvidede regler betragtes som. Kommunerne mener, at det mere konkrete kendskab til reglernes anvendelsesmuligheder kommer med tiden, uagtet om der er nedskrevne retningslinjer på området. Herudover er kommunerne af den holdning, at sager om adoption uden samtykke vil være meget forskellige, så det vil være svært at lave nedskrevne retningslinjer.

Det er min fornemmelse, at det breder sig som ringe i vandet, når der først har været en sag. (Aalborg kommune)

Enkelte kommuner har gjort sagsbehandlerne opmærksomme på muligheden for adoption uden samtykke gennem vejledningsmateriale. En enkelt kommune har en håndbog, som vedrører tvangsanbringelser, hvori de har angivet guidelines i forhold til adoption uden samtykke. Andre kommuner overvejer, at de med tiden vil skrive vejledning til sager, der vedrører adoption uden samtykke.

Sager om adoption uden samtykke ligger ikke alene hos sagsbehandlerne

Sager om adoption uden samtykke vil ikke alene blive behandlet af en sagsbehandler, da kommunerne betragter adoption uden samtykke som en ultimativ indgribende foranstaltning. Samtlige kommuner påpeger, at sager om adoption uden samtykke drøftes i dialog mellem sagsbehandler, teamleder og fagchef. Kommunerne lægger tydeligt vægt på, at muligheden for adoption uden samtykke drøftes i fællesskab, og at beslutningen om at indstille til adoption uden samtykke også skal besluttes i fællesskab.

3.2 Implementering af de udvidede regler om adoption uden samtykke

Det er altså tale om et voldsomt paradigmeskift i tænkningen. Siden 2009, som ikke er lang tid siden, kom de nye regler om adoption uden samtykke, og det tager altså lang tid. (...) Det er noget helt andet, end det vi er opdraget til. Det er et skift, hvor vi lige skal have koblingen med. Det kan sagtens være, at det bliver mere naturligt om nogle år. Men jeg tror, at paradigmeskiftet er en væsentlig faktor for, at reglerne om adoption uden samtykke ikke bliver brugt mere. (Fredericia kommune)

3.2.1 Der skal en holdningsændring til, og den er på vej

De interviewede kommuner giver udtryk for, at de nye regler om adoption uden samtykke kræver implementeringstid, før de vil blive anvendt i praksis. Reglerne er fortsat meget nye, hvilket betyder, at kommunerne har brugt meget tid på internt at drøfte reglernes anvendelsesmulighed. Flere kommuner har vurderet, at de på interviewtidspunktet ikke har haft sager, der kunne opfylde kravene til de ændrede regler om adoption uden samtykke.

Kommunerne mener, at den tidskrævende implementeringstid blandt andet skyldes, at kommunerne har behov for en holdningsændring. Kommunerne lægger vægt på, at de er vant til at tænke anderledes, end hvad adoptionsreglerne lægger op til, nemlig i højere grad at skabe relationer mellem barnet og familien. Ved en adoption uden samtykke er fokus udelukkende på barnets tarv, hvorimod kommunerne både har barnets tarv samt familien i fokus i deres daglige arbejde.

Fra, at man i mange år har fokuseret på, at det var forældrene til nu at fokusere på barnet, det har også taget lang tid (...) For nogle år siden var det jo kun forældrene, vi tænkte ind, hvad er deres behov, hvad er deres retsstilling. Så skiftede det til, at det blev barnet ved anbringelsesreformen. Men vi kan ikke bare nøjes med barnefokus, vi

skal også have forældre indtænkt i det her. Det er koblingen, der er så vigtig med barnets tarv øverst. Så der sker hele tiden noget i vores tænkning og syn på det hele. Derfor i forhold til lige nøjagtigt den her lovgivning, så tager det tid. (Fredericia kommune)

Det tager bare lang tid, når det er ændringer, der er modsætninger til, hvad vi altid har gjort. Der kan man altså ikke bare lige ændre det fra den ene dag til den anden(...) Jeg vil sige, at dem, der er kommet, som nyuddannet i 2010, de vil få undervisning i det her, og derfor vil det være mere naturligt for dem at tænke på det. Det har en klar betydning. (Fredericia kommune)

Adoptioner kan også være behæftet med vanskeligheder

Gennem interviewene fremkommer overvejelser om, hvad der er det bedste for barnet, som har betydning for, at kommunerne ikke altid opfatter adoption uden samtykke som den mest oplagte mulighed.

Jamen, hvad er bedst? Nu hører man historier om, hvor godt det er at blive tvangsadopteret og dermed vide, at den familie, der har mig, får ikke penge for at have mig, hvilket er meget afgørende for børnene. Men på den anden side er der også undersøgelser, der viser, at hvis børnene har kontakt til deres biologiske ophav, jamen så viser det sig, at de udvikler sig godt – det er bare svært. (Fredericia kommune)

En ting er, at det er indgribende, når vi tvangsanbringer nogle forældres børn, men de ser deres barn, men når vi tvangsadopterer, så tager vi deres barn. (Slagelse kommune)

Jeg mener ikke, at adoption af børn, der ellers ville være blevet tvangsanbragt, løser alle problemer, for der kan også opleves problemer i adoptioner. Jeg har oplevet adoptioner, der er gået i stykker, selvom adoptivfamilien er ressourcestærk. Vi sætter ind med mange forebyggende foranstaltninger, og det er faktisk fantastisk, at det går godt så ofte. (Frederiksberg kommune)

Kommunerne finder, at muligheden for adoption uden samtykke er en nødvendighed

Trods den ændrede tænkning i sagsbehandlingen, som i øjeblikket finder sted, når en sag om adoption uden samtykke drøftes, er kommunerne fortsat positive i forhold til ændringen. Flertallet af de interviewede kommuner mener, at det er vigtigt, at muligheden for at bortadoptere et barn er nødvendig at have, og at de nye regler betyder, at man i flere situationer end tidligere vil kunne anvende muligheden for adoption uden samtykke.

Tidligere måtte man bare bevidstløst fortsætte med at anbringe (...) Det er en mulighed, ikke bare noget vi skal gøre. Det er et redskab mere i værktøjskassen i forhold til at møde barnets behov. (Lolland)

Adoption er positivt, da barnet vil få en barndom, som ligger på niveau med almindelige børn og bedre, end hvis det var tvangsanbragt. Ved en adoption undgås mange skift i anbringelsen, som heller ikke er til gavn for barnet. Det er positivt, at sagen ikke igen og igen skal i børn og unge-udvalget. Jeg synes, der skabes mere kontinuitet ved en adoption, og det har positiv betydning for udvidelsen. (Aalborg kommune)

Vi synes, det er positivt, de muligheder vi fremadrettet har for at adoptere uden samtykke. (Fredericia kommune)

Det er en positiv udvidelse, den har manglet. Jeg har en konkret sag, hvor adoption er oplagt – nu har barnet mulighed for at komme et sted hen, hvor det er ønsket. (Slagelse kommune)

Hovedformålet med adoption er kontinuitet og stabilitet

Det gælder for alle typer af adoption, at adoptionen skal være til gavn for barnet, uanset om adoptionen sker med eller uden samtykke (adoptionslovens § 2).

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har det hovedformål at sikre børn, der ellers ville være anbragt hele deres barndom, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation.

Serviceovens bestemmelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke skal være opfyldt, før en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan indledes.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.1, nr. 9769 af 30. september 2009, og bekendtgørelse om adoption, nr. 918 af 28. september 2009, kapitel 7, § 28.

De interviewede kommuner mener ikke, at der er forskellige holdninger til adoption uden samtykke i de forskellige medarbejdergrupper. Dog har de færreste kommuner anvendt reglerne, hvilket kan være årsagen til, at de ikke har oplevet modstridende holdninger i de forskellige medarbejdergrupper i forhold til en konkret sag.

3.2.2 Kommunerne drøfter muligheden for adoption uden samtykke i nye sager

Siden 1. oktober 2009, hvor de udvidede regler om adoption uden samtykke trådte i kraft, har kommunerne efterhånden drøftet muligheden for adoption uden samtykke i flere sager. Drøftelser af nye sager, undervisning fra Familiestyrelsen, eksterne kurser og interne diskussioner i forskellige teams lader til at have bidraget til øget opmærksomhed på muligheden for indstille en sag til adoption uden samtykke, som beskrevet tidligere.

Enkelte kommuner er gået systematisk til værks i forhold til at undersøge, hvorvidt der er eksisterende sager i kommunens sagsportefølje, hvor adoption uden samtykke kan komme på tale.

Det tager jo altid noget tid fra, at nye regler kommer, til de bliver implementeret, så det virker meget naturligt for os, at det var efter undervisningen, at vi begyndte at kigge sagerne igennem og få reglerne implementeret. (Aalborg kommune)

Det startede med, at vi var på kursus med Familiestyrelsen, hvor jeg blev præsenteret for muligheden for at lave tvangsadoption. Der var nogle klare muligheder, og vi gik i gang med at se, hvilke sager vi havde, som kunne være interessante i forhold til lovgivningen (...) Vi er kun på vej med vores første sag, men ja, reglerne fylder mere. Vi har gennemgået et stort antal sager med henblik på anvendelse af den ændrede lovgivning (...) Vi har også et politisk udvalg, der er meget optaget af de ændrede muligheder. (Lolland)

Kommuner, som ikke har gennemgået eksisterende sager, mener, at adoptionslovens udvidelse er et lille hjørne, som ikke må fylde for meget proportionsmæssigt i forhold til andre opgaver. Herudover henviser flere kommuner til, at de kender deres tvangsmæssige sager, så mulige adoptionssager ville kommunen have viden om – særligt fordi de nu har skærpet fokus på muligheden. Derudover udtrykker flere kommuner, at det tidsmæssigt ikke er muligt at gennemgå samtlige sager med henblik på adoption, hvorfor kommunerne i højere grad har fokus på at drøfte muligheden for adoption i nye sager. Kommunerne udtrykker dog, at der vil være fokus på muligheden, når en sag om tvangsansbringelse genbehandles.

Samlet set giver kommunerne udtryk for, at der ikke ligger sager gemt, hvor adoption uden samtykke er en mulighed ud fra lovens krav.

3.2.3 Kommunerne savner praksiseksempler og efterspørger sparring i sager om adoption uden samtykke

Flere kommuner mener, at reglerne om adoption uden samtykke i højere grad vil blive anvendt, når der er blevet truffet principafgørelser på området. Det vil give kommunerne svar på mange uafklarede spørgsmål, når de diskuterer potentielle sager om adoption uden samtykke.

Flere kommuner giver klart udtryk for, at sparring i sager om adoption uden samtykke er en nødvendighed. Særligt fordi en sag om adoption uden samtykke betragtes som kompleks og derfor en vanskelig sag at dokumentere tilstrækkeligt.

Flere kommuner nævner, at denne sparring er vanskeligt at få, da loven fortsat er ny. Det betyder, at den er ny for alle aktører involveret i sagen, og ingen kommuner har praksis at læne sig op ad.

Det er, når der ligger noget praksis, at vi finder ud af, om vi har tolket ændringerne på samme måde som de andre. (Fredericia kommune)

Det kunne også være rigtig godt med nogle flere tænkte eksempler, for jeg synes faktisk, at vi mangler noget at støtte os til. (Aalborg kommune)

Vi kunne godt tænke os en tjekliste til brug ved vurdering af, om en sag er moden til tvangsadoption. Det ville være smart, hvis man havde en database med sager, der var prøvet af. Så kunne man kontakte disse kommuner og spørge ind til dem. (Slagelse kommune)

Flere kommuner efterspørger muligheden for at lægge en sag om adoption uden samtykke til høring, inden der skal gives samtykke til den. På den måde mener kommunerne, at de sikrer sig, at dokumentationen er i orden, inden sagen skal indstilles til børn og unge-udvalget. Andre kommuner foreslår dialog kommunerne imellem således, at kommunerne kan sparre med hinanden i sager, der vedrører adoption uden samtykke.

Kommunerne efterspørger i særdeleshed sparring fra henholdsvis Ankestyrelsen, Familiestyrelsen og statsforvaltninger, men ser samtidig et dilemma ved denne sparring, da aktørerne senere vil blive involveret i sagen, når de skal give samtykke til adoptionen.

Kommunerne indstiller ikke en sag, før de er helt sikre på, at den opfylder betingelserne

Gennem interviewene tyder det på, at kommunerne er interesseret i at anvende reglerne om adoption uden samtykke. Dog er kommunerne usikre på potentielle adoptionssagers dokumentationsgrundlag. Det betyder, at kommunerne er tilbageholdende i forhold til at indstille en sag til børn og unge-udvalget. Kommunerne pointerer hertil vigtigheden af, at en sag om adoption uden samtykke skal være helt og aldeles sikker som adoptionssag, førend de indstiller den. Gennem interviewene tyder det på, at enkelte sager, som kommunerne har diskuteret som potentielle adoptionssager, ikke er blevet indstillet, men fortsættes som en anbringelse uden samtykke.

Vi vil være 200 procent sikre på, at sagen går igennem. Når en sag lægges op, skal den være uden huller, for de tilknyttede advokater leder efter huller. (Slagelse kommune)

Samtlige kommuner vurderer, at sager om adoption er en ultimativ indgribende foranstaltning. Det har stor betydning for kommunerne, at en sag om adoption er sikker, da barnet og familierne udsættes for et enormt pres ved en sådan sag.

I det juridiske kontor er vi med til at sikre, at en adoption uden samtykke opfylder alle betingelserne. Vi vil meget gerne være på den helt sikre side, når en sådan sag forelægges børn- og unge udvalget. Vi føler ikke, at vi kan være helt sikre med den her nye lovgivning. Vi vil derfor altid foretage en risikovurdering i forhold til børnene, forældrene og plejefamilien. (Aalborg kommune)

Vi kan ikke bare gøre det for at gøre det. Vi skal tænke, at det gavner barnet. Og jeg tænker, at vores fornemste opgave er at samle det hele, det er at overholde loven. Men også tænke etik og faglighed – vi skal bare have det hele med ind i sagen for at passe på de her mennesker. (Fredericia kommune)

Store krav til sagsbehandlingen af sager om adoption uden samtykke

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. På grund af sagernes særlige karakter og hensynet til barnet, er det afgørende, at de enkelte myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling på en sådan måde, at sagerne behandles hurtigst muligt.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.1, nr. 9769 af 30. september 2009.

Kommunerne er usikre på den konkrete sagsgang

Flere kommuner udtrykker usikkerhed i forhold til den konkrete sagsgang, når det vedrører adoptionssager, herunder hvordan advokater beskikkes, og hvornår en sag om adoption uden samtykke kan påbegyndes, særligt når det vedrører adoption af børn under 1 år, hvor der skal være truffet afgørelse, inden barnet fylder 1 år.

Kommunerne giver udtryk for, at det er vigtigt, at de kender tidspunktet for, hvornår en sag om adoption uden samtykke kan påbegyndes. Særligt når det vedrører adoption af børn under 1 år.

En adoption kan påbegyndes inden barnets fødsel

(...) Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn kan adopteres uden samtykke allerede fra fødslen, kan nævnes den situation, hvor forældrenes forhold inden barnets fødsel er blevet undersøgt.

Statsforvaltningen kan tidligst træffe afgørelse om adoption 3 måneder efter barnets fødsel, selvom en sag om adoption uden samtykke kan indledes allerede inden barnets fødsel.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.2 og kapitel 12, afsnit 12.1, nr. 9769 af 30. september 2009.

Kommunerne mener, at det er meget svært at få en sag om adoption uden samtykke gennemført inden for et år, når sagen skal være dokumenteret tilstrækkeligt, og sagen skal gennem hele systemet samt ankesystemet. Kommunerne udtrykker derfor vigtigheden af at have klare vejledninger for, hvorvidt en sag kan påbegyndes før eller efter, barnet er født, når det vedrører adoption af spædbørn.

Adoption af et barn under 1 år kan gennemføres efter § 9, stk. 2, hvis barnet når at fylde 1 år i forbindelse med sagsbehandlingen

Der kan opstå tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke er afsluttet, inden barnet fylder 1 år. I sådanne tilfælde må det vurderes, om barnet alligevel kan bortadopteres uden samtykke efter § 9, stk. 2, da 1-årsfristen i stk. 3, vil være overskredet.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.2, nr. 9769 af 30. september 2009.

Flere kommuner er i tvivl om hvordan det praktisk foregår i forbindelse med beskikkelse af advokater i sager om adoption uden samtykke. En kommune har oplevet, at en sag blev trukket i langdrag, da kommunen skulle rykke statsforvaltningen flere gange for at få beskikket advokater. Det er denne kommunes indtryk, at statsforvaltningen manglede at blive klædt på i forhold til at beskikke advokater.

Vi har følt os frem sammen med en jurist fra statsforvaltningen. Hvem sørger for advokat til barnet, plejefamilien og forældrene. Vi kan godt læse lovgivningen, men hvem gør hvad helt konkret. Sagsgangen er bare meget svær? (Lolland kommune)

Beskikkelse af advokater

Inden en sag om adoption uden samtykke forelægges børn og unge-udvalget, skal kommunen sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen vil beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og statsforvaltningen. (...)

Statsforvaltningen beskikker en advokat for barnet, og tilbyder advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, forældremyndighedsindehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 11 og 12, afsnit 11.6 og 12.6, nr. 9769 af 30. september 2009.

Igennem interviewene er det ikke klart, om kommunerne har behov for en tydeligere gennemgang af sagsbehandlingen i den læsevenlige udgave af vejledningen om frigivelse af børn til national adoption, jf. bilag 2. De færreste af de interviewede kommuner har kendskab til den læsevenlige udgave af vejledningen om frigivelse af børn til national adoption. Læs mere om sagens gang i kapitel 1 og aktørernes roller i kapitel 4.

Statsforvaltningerne har udarbejdet lister over advokater, der er interesseret i at blive beskikket i sager om adoption uden samtykke.

Familiestyrelsen har d. 9. juni 2011 undervist advokater, der er interesseret i at blive beskikket i sager om adoption uden samtykke, i de udvidede regler.

4 Kommunernes opfattelse af reglernes anvendelighed

Trods det, at kommunerne finder muligheden for adoption positiv, mener samtlige kommuner, at adoptionsloven fortsat er restriktiv. Lovens ord er svære at tolke, fordi der mangler praksis. Der er mange problematikker forbundet med konkrete sager, hvori kommunerne drøfter muligheden for adoption uden samtykke ud fra de enkelte bestemmelser i lovgivningen.

4.1 Reglerne er fortsat restriktive – der er barrierer, når loven omsættes i praksis

Et flertal af de interviewede kommuner giver udtryk for, at der er meget få sager, der vil kunne opfylde de nye regler om adoption uden samtykke, fordi loven fortsat betragtes som restriktiv.

Vi har vanskeligt ved at se reglerne anvendt. Hvis de skal anvendes, skal lovgiverne lempe reglerne. (Frederiksberg kommune)

Det er svært at opfylde lovgrundlaget, hvis der for eksempel er ældre søskende og en flig af forældreevne, så er det svært i forhold til, hvordan loven er beskrevet. (Kolding kommune)

Det er ikke sådan, at vi sidder her i Fredericia kommune og har en holdning om i ledergruppen, at det vil vi ikke – det er det ikke. Men vi ser stadig en del begrænsninger i forhold til de sager, vi har, og i forhold til udformningen af lovgivningen. (Fredericia kommune)

Der, hvor vi går ind og kigger på, om det er en løsning, så er loven simpelthen så stram, at det ikke kan lade sig gøre. Fx hvis vi har tvangsanbragt 3 eller 4 børn, så vil det fortsat en tvangsanbringelse, der kommer på banen, hvis forældrene får flere børn - fordi en adoption er for svær. (Kolding kommune)

Det er sin sag at godtgøre, at lovens forudsætninger er opfyldt ved nye klienter, som kommunen ikke kender fra tidligere. (Frederiksberg kommune)

4.1.1 Der er grundlæggende usikkerhed om fortolkning af reglerne i praksis

Gennem interviewene tegner der sig et billede af, at kommunerne føler sig usikre på, hvordan reglerne om adoption uden samtykke skal omsættes i praksis. Kommunerne ser mange barrierer i anvendelsesmulighederne af de enkelte bestemmelser. Gennem

interviewene ses, at kommunerne enten har fokus på adoption af børn under 1 år eller adoption af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, jf. bilag 2 om regelgrundlag.

De fleste kommuner er ikke opmærksomme på muligheden for at adoptere et barn, efter lovens opsamlingsbestemmelse, § 9, stk. 2, hvis eksempelvis barnet er fyldt et år i løbet af sagsbehandlingen og dermed ikke længere opfylder betingelserne i § 9, stk. 3, jf. afsnit 2.2.3.

Adoption i andre tilfælde

Af adoptionslovens § 9, stk. 2, følger det, at selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Bestemmelsens formål er at sikre, at det ikke med afgrænsningen af de to kategorier af børn, som efter § 9, stk. 3 og 4, kan adopteres uden samtykke, udelukkes, at også andre børn kan bortadopteres uden samtykke, selv om de ikke er omfattet af disse kategorier, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

Som beskrevet i afsnit 2.2.3 er det muligt at gennemføre en adoption af et barn under 1 år efter § 9, stk. 2, hvis barnet når at fylde 1 år i forbindelse med sagsbehandlingen.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.4, nr. 9769 af 30. september 2009 og bekendtgørelse af lov om adoption, nr. 905 af 28. september 2009.

Når Ankestyrelsen gør opmærksom på opsamlingsbestemmelse § 9, stk. 2, er de interviewede kommuner ikke bevidste om bestemmelsens anvendelsesmulighed.

Selvom kommunerne udviser kendskab til både adoption af børn under et år og børn anbragt mere end tre år, omtaler kommunerne typisk kun den ene paragraf som brugbar og den anden paragraf som ufremkommelig.

Det er bedre at få bortadopteret et spædbarn, end det er at bortadoptere et barn, som har været anbragt ved en plejefamilie med risiko for, at barnet skal have en ny familie, fordi plejefamilien ikke vil adoptere. (Fredericia kommune)

Vi finder klart adoptionslovens § 9, stk. 4, mest interessant, når et barn har været anbragt mindst 3 år. Jeg tror ikke, vi kan bortadoptere de helt små børn, fordi barnet har kontakt til deres forældre. Efter de 3 år er det mere realistisk. (Kolding kommune)

Dog finder kommunerne både, at § 9, stk. 3 og 4, er svære at anvende, når lovens ord tolkes og forsøges anvendt i praksis.

Adoption af et barn under 1 år

Efter adoptionslovens § 9, stk. 3, kan adoption af et barn under 1 år meddeles efter § 9, stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Kilde: Bekendtgørelse af lov om adoption, nr. 905 af 28. september 2009.

Når det vedrører § 9, stk. 3, om adoption af børn under et år, finder kommunerne betingelserne så restriktive, at kommunerne mener, at de ikke kan nå at dokumentere, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, inden for et år – særligt, hvis der er tale om en førstegangsfødende mor. Kommunerne mener ikke at kunne nå udtømmende at dokumentere, at forældrene aldrig vil kunne varetage omsorgen for barnet. Herudover har kommunerne meget svært ved at vurdere, hvornår samværet er dårligt nok til, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Ved denne bestemmelse skal både betingelsen om, at det skal være godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet samt betingelsen om, at forældrene ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær være opfyldt for at kunne adoptere et barn under 1 år. Kommunerne mener, at de sjældent vil kunne opfylde begge betingelser.

I vejledningen om frigivelse af børn til national adoption lægges der op til, at kommunerne bør anbringe et barn ved en plejefamilie med henblik på senere adoption. Dette kan kommunerne på nuværende tidspunkt ikke forestille sig blive en realistisk mulighed.

Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år

Efter adoptionslovens § 9, stk. 4, kan adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, meddeles efter § 9, stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Det er ikke en betingelse, at forældrene skal være ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, som også er en betingelse efter § 9, stk. 3, som vedrører adoption af et barn under 1 år.

Kilde: Bekendtgørelse af lov om adoption, nr. 905 af 28. september 2009.

Når det vedrører § 9, stk. 4, om adoption af et barn, som har været anbragt i mindst 3 år, er den største barriere for anvendelsen af denne bestemmelse forbundet med, at kommunerne vurderer, at plejefamilierne ikke ønsker at adoptere.

Flertallet af kommunerne er af den klare opfattelse, at plejefamilierne ikke ønsker at adoptere barnet, da det er et erhverv at være plejefamilie. Hvis plejefamilien ikke vil adoptere, vil der ske et skifte for barnet, som ikke findes i barnets tarv – særligt, hvis barnet har nået en alder, hvor der allerede er skabt relationer og tilknytning til plejefamilien. Derudover ser kommunerne det som meget problematisk at overveje en adoption, hvis barnet er anbragt med søskende.

I det følgende vil de største barrierer, kommunerne finder, blive beskrevet.

4.1.2 Kommunerne synes, at det er problematisk at dokumentere, at forældre varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet

Undersøgelse af forældreevne

Som grundlag for at rejse en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, skal kommunen kunne dokumentere, at barnets biologiske forældre varigt er uden forældreevne. Undersøgelsen af forældrenes forældreevne udføres som en del af undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 11, afsnit 11.3, nr. 9769 af 30. september 2009

Når kommunerne læser og tolker lovens ord i § 9, stk. 3, "*... hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet...*" mener de, at det er yderst problematisk at dokumentere, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Kommunerne er usikre på, hvor meget der skal til, førend de med sikkerhed kan vurdere og dokumentere, at forældrene aldrig vil kunne blive bedre, sådan at de igen kan varetage omsorgen for barnet.

I sager, hvor kommunerne drøfter muligheden for adoption uden samtykke, vedrører det ofte forældre med misbrug og/eller psykiske sygdomme. Det er i disse sager, at kommunerne mener, at adoption ville være en oplagt mulighed.

Forældre med misbrugsproblemer

Kommunerne vurderer, at det er problematisk at dokumentere, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, da kommunerne mener, at der altid vil være mulighed for, at en mor med et misbrug kommer i behandling og herefter vil kunne varetage omsorgen for barnet.

Så hvordan laver man en erklæring om, at forældrene aldrig bliver stoffri? Der kan jo godt være flere retninger, fx troen på at der altid er et forandringspotentiale – og hvor langt skal den her prognose så være rettet? En stærkt misbrugende mor, hun er jo strengt taget ikke misbrugende længere, den dag hun møder op til behandling. Og hvordan forholder man sig til det. Hvilken fagperson (psykiater/psykolog) kan man få til at lave en plan hvor der står "hun bliver aldrig stoffri"? Nogen vil jo gøre det, men man kan jo diskutere validiteten af det, for hun kan jo gå i døgnbehandling i morgen, og så kan hun i realiteten være stoffri om tre måneder. (Lolland kommune)

Forældre med psykiske sygdomme

Ved forældre med psykiske sygdomme kan der være tale om, at medicinen ikke tages fast, og de i den forbindelse er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, men så snart medicineringen genoptages, mener kommunerne ikke, at de fuldt ud kan dokumentere, at forældrene varigt ikke er i stand til at varetage omsorgen for barnet.

Det er nemmere med de dårlig begavede, men hvor dårlige skal de være? Hvis man ikke kan varetage omsorg for sig selv, men godt indgå i en relation? (Lolland kommune)

Det er meget vanskeligt at dokumentere varigt at være uden forældreevne. (Københavns kommune)

Herudover udtrykker flere kommuner, at det kan være svært at indgå et samarbejde med biologiske forældre, da de oplever, at forældrene ikke møder op til de aftalte undersøgelser, som skal gennemføres, som led i vurderingen af den manglende forældreevne.

Hvordan får man mor til at gå i behandling, hvis hun ikke vil? Vi har jo ikke lovhjemmel til at sige, at hun skal – de kan jo bare lade være med at møde op. Man kan jo ikke proppe en behandling ned i halsen på dem. Hvis forældrene kender spillereglerne, så kan de sige nej tak, når de møder psykiateren eller psykologen. Jeg er ret sikker på, at hvis forældrene siger nej til behandling, så bliver sagen underkendt af systemet, fordi vi ikke har dokumentation. (Lolland kommune)

Det bliver jo interessant, når afgørelserne kommer til at ligge – for vi kender jo ikke praksis i forhold til hvor lang tid ud i fremtiden vi kan sige noget om prognosen. Og vi kender jo heller ikke praksis i forhold til misbrugsproblemer. Det bliver jo interessant at se hvad Ankestyrelsen siger. Og da jeg var til undervisning i Familiestyrelsen, da sagde de jo også – "Jamen der er jo ikke nogen praksis, I skal skabe praksis – send ind og prøv". (Lolland kommune)

Ankestyrelsen har i juni 2011 givet samtykke til anbefaling af adoption i en konkret sag, som refereres i nedenstående boks.

**Eksempel på konkret sag fra Ankestyrelsen
- med fokus på prognosevurdering**

Ankestyrelsen har netop behandlet en konkret sag om adoption uden samtykke, hvor en mor ikke ville medvirke til den speciallægeundersøgelse, der ellers kunne give en aktuel og samlet prognosevurdering.

Ankestyrelsen gav samtykke til den anbefalede adoption.

Det var Ankestyrelsens vurdering, at moderens manglende medvirken ikke kunne medføre, at der ikke kunne gives samtykke til adoptionen. For at imødekomme kravet om en prognosevurdering, blev der foretaget en samlet vurdering af de foreliggende lægelige oplysninger.

Undersøgelse af forældreevne

Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser herom, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forældrene igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen
- Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at bedre forældreevnen.

Selv om der foreligger en situation, der er omfattet af de eksempler, der er opregnet ovenfor, vil en sag om adoption uden samtykke ikke kunne komme på tale, uden at der inddrages en eller flere uafhængige specialundersøgelser for at afdække den aktuelle forældreevne samt den forventede forældreevne i fremtiden, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 29, stk.

Ved vurderingen af forældreevne er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes (...) Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling. Relevant behandling vil eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordinært medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 11, afsnit 11.3, nr. 9769 af 30. september 2009.

Kommunerne mener, at dokumentationsgrundlaget vil blive svært at opfylde. Gennem interviewene tyder det dog på, at kommunerne er klar over, hvilke undersøgelser der skal gennemføres, som ender ud i en prognosevurdering.

Prognosevurdering

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer, tid, fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling. Relevant behandling vil eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Det forhold, at forældrene i en kort periode har været (absolut) uden forældreevne, er ikke ensbetydende med, at det derved kan lægges til grund, at forældrene varigt er uden forældreevne. Forældrenes situation og forældreevnen skal således altid vurderes individuelt ud fra den konkrete situation. Forhold som psykisk sygdom eller misbrug udelukker ikke i sig selv, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller eventuelt vil kunne genvindes, er betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke ikke til stede. Det forhold, at forældre er handicappede og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er ikke i sig selv et udtryk for, at forældrene er uden forældreevne. Hvis forældre med handicap skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med bortadoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene har modtaget den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forældrerollen, jf. artikel 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Forældre til handicappede børn vil normalt også kunne give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

4.1.3 Det er kommunernes opfattelse, at adoption uden samtykke ikke er en mulighed, når der er kontakt mellem barnet og de biologiske forældre

Dokumentation for at forældrene ikke spiller en positiv rolle ved samvær
(...) Det skal dokumenteres at forældrene varigt vil være ude af stand til spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Bestemmelsen bør således kun anvendes, hvor der med sikkerhed ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.2, nr. 9769 af 30. september 2009.

Når kommunerne læser og tolker lovens ord i § 9, stk. 3, vedrørende adoption af et barn under 1 år, i forhold til samvær "... og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær..." mener flertallet af de interviewede kommuner, at der i de fleste sager er tale om samvær, som i en eller anden grad er positivt for barnet. Kommunerne henviser til, at der ifølge serviceloven skal fastsættes samvær mellem barnet og de biologiske forældre – og selv meget dårlige forældre kan bidrage med noget positivt ved samvær. Kommunerne har svært ved at vurdere, hvornår dette samvær er så negativt, at en adoption kan iværksættes. Igennem interviewene tyder det på, at kommunerne udelukker muligheden for at iværksætte en sag om adoption uden samtykke, hvis der er samvær.

Selv en rigtig dårlig mor, som har afgrænset og støttet samvær, men det, at hun kan noget i det her samvær, så er betingelserne for adoption næppe opfyldt. (Kolding Kommune)

Der skal temmelig meget til ved et guidet samvær med et lille barn for, at det er rigtig dårligt, og så kommer vi til udvalgmøde og så siger de, I kan ikke bevise, at det er dårligt nok for barnet, og hvem siger, at det ikke kan blive godt? (Aalborg kommune)

Samvær med ældre søskende kan vise om forældrene evner samvær

(...) Der kan foreligge eventuelle oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at holde kontakten med ældre søskende, således at samværet med disse er ophørt trods kommunens initiativ og tilbud om iværksættelse af samvær. Det er dog altid nødvendigt at foretage en vurdering af, om der konkret er mulighed for at skabe kontakt mellem forældrene og barn, der påtænkes bortadopteret. Hvis en eller begge forældre har evnet at holde kontakten med en ældre søskende, vil det ikke være muligt at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets fødsel. Ligeledes vil det ikke være muligt, hvis det forventes, at der vil kunne fastsættes samvær mellem en af forældrene og barnet.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.2, nr. 9769 af 30. september 2009.

Kommunerne oplever et dilemma ved at fastsætte samvær, og samtidig opfylde betingelserne for adoption uden samtykke af børn under 1 år

Et flertal af kommunerne opfatter det som modstridende med adoptionsloven, at der skal fastsættes samvær ifølge serviceloven, da kommunerne mener, at det er samværet, der medfører, at de ikke finder det muligt at indstille en sag til adoption på grund af adoptionslovens restriktive formulering om at forældrene ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Vi oplever modstridende holdninger til lovgivningen i forhold, til hvornår der fastsættes samvær. Familiestyrelsen stod uforstående over for, at vi fastsatte samvær mellem barn og forældre, imens sagen om adoption var i gang. Da vi jo arbejder med udgangspunkt i serviceloven, så har vi pligt til at fastsætte samvær, og på den måde kommer de forskellige regler til at skære mod hinanden. (Aalborg kommune)

Det handler om, at vi har pligt til at arrangere samvær, så længe barnet ikke tager skade af det, og barnet tager jo ikke skade, når plejemor er med og er sammen med barnet, mens den biologiske mor sidder oppe ved bordet og snakker om sig selv. Så der skal vi udvide og udvide, for det er også det, lovgivningen tilsigter. (Slagelse kommune)

I forhold til serviceloven, så skal det være meget slemt for, at vi afskærer muligheden for samvær mellem barn og forældre. Det vil vi stort set altid skulle tilbyde. (Aalborg kommune)

Fastsættelse af samvær og kontakt ifølge Serviceloven § 71

Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet. En ret til samvær og kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i stk. 2-4.

(...)

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene.

Afbrydelse af forbindelsen

(...) Efter servicelovens § 71, stk. 3, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse, om overvåget samvær og om anonymisering af opholdssted, når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Afbrydelsen af forbindelsen kan omfatte alle former for kontakt samtidig eller kun visse former for kontakt. Det betyder for eksempel, at der kan træffes afgørelse om, at samværet skal afbrydes, uden at den telefoniske forbindelse afbrydes. En afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 3 skal angive, for hvilken periode den er gældende. Adgangen til at afbryde kontakten mellem en forælder og barnet eller den unge omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, uanset at statsforvaltningen har lavet en samværsresolution.

Kilde: Servicelovens § 71 og vejledning til serviceloven nr. 552

Kommunerne giver udtryk for, at sagsbehandlingen af sager der vedrører adoption uden samtykke af børn under 1 år vanskeliggøres ved, at barnet efter fødslen er nødsaget til at blive anbragt uden samtykke, hvortil kommunerne udtrykker pligt i forhold til at fastsætte samvær, jf. serviceloven. Gennem interviewene tyder det derfor på, at der er behov for en uddybning af vejledningen om frigivelse af national adoption i forhold til

vurderingen af, hvornår det er udtømmende godtgjort, at forældre ikke spiller en positiv rolle i forbindelse med samvær og disse reglers samspil med servicelovens bestemmelser om samvær og kontakt, § 71.

4.1.4 Eksempel på barrierer og dilemmaer, når kommunerne drøfter adoption af børn under 1 år, jf. § 9, stk. 3

For samtlige kommuner udspiller der sig mange refleksioner, når adoption drøftes. Når kommunerne frembringer konkrete eksempler optræder der mange barrierer og dilemmaer. En drøftelse vedrørende adoption af et barn under 1 år gengives nedenfor. Eksemplet er medtaget for at synliggøre de mange refleksioner, som kommunerne gør sig. I den beskrevne sag har hverken kommune eller andre parter taget stilling til, hvorvidt adoption uden samtykke er en mulighed. Eksemplet er udelukkende medtaget for at synliggøre kompleksiteten ved drøftelser af adoption uden samtykke.

For at sikre anonymitet af barnet, som sagen omhandler, bliver kommunen ikke nævnt ved navn ved gengivelse af kommunernes drøftelse omkring den konkrete sag.

Drøftelse af adoption af et barn under 1 år, på baggrund af konkret sag

Sagen vedrører en mor, som er mentalt retarderet i lettere grad. Moren har i alt fem børn, hvor de fire er tvangsfjernet. Tre tvangsanbringelser er blevet til frivillige anbringelser. Kommunen har spædbarnsobservationer på det første barn, som var rigtig dårlige. Da moren fik det 4. barn blev det kort efter fødslen tvangsfjernet. Moren bliver gravid med sit 5. barn. Kommunen havde observeret det 4. tvangsfjernede barn. Observationsperioden var på 6 måneder fastsat af børn og unge-udvalget. Der er fastsat samvær mellem moren og de øvrige børn. Kommunen fortæller *"Det kan godt være, hun ikke kommer så tit og ikke gider det, men hun er ikke uden værdi i forhold til samvær – det viser observationerne"*. Det samvær, moren har med de øvrige børn, medfører, at kommunen ikke finder, at sagen kan indstilles til adoption. *"Det er her, kæden hopper af, for jeg kan godt se, at hun ikke kan have det her barn, det er det 5. barn, som hun ikke kan have, det er vi ret sikre på, at hun ikke kan, men om hun ligefrem aldrig kan have noget med det her barn at gøre, det kan vi ikke sige, den er svær"*

Kommunen drøfter her udover en problematik omkring søskende. Kommunen arbejder ud fra et perspektiv om at samle søskende. I denne konkrete sag er de to ældste børn samlet, det tredje barn er alene. Kommunen vil gerne samle de to sidste børn, dog vil det betyde, at adoption ikke umiddelbart vil være den rette løsning. Kommunen stiller spørgsmålstegn ved, hvorvidt det er godt at skille børnene ad - bør den ene fortsat være anbragt, mens den anden indstilles til adoption? Kommunen finder dette uhensigtsmæssigt, da de ønsker at samle søskende, så de kan vokse op sammen. Kommunen mener, at en adoption, som medfører adskillelse af søskende konflikter med servicelovens bestemmelser om, så vidt muligt at holde søskende samlet medmindre væsentlige forhold taler imod.

4.1.5 Kommunerne mener, at det er vanskeligt at anbringe med henblik på senere adoption

I vejledningen om frigivelse af børn til national adoption er der givet eksempler på, hvordan kommunerne med fordel kan planlægge en anbringelse vedrørende et barn under et år med henblik på senere adoption. Et flertal af kommunerne mener, at det er vanskeligt at anbringe med henblik på senere adoption, da potentielle adoptanter ikke vil være interesseret i denne konstellation, fordi de ikke er sikret en adoption. Herudover vil der udspille sig en følelsesmæssig tilknytning, som kommunerne ikke mener, man kan udsætte disse potentielle adoptanter for.

Jeg tror, det er realistisk at sige, at fra vi som kommune begynder at tale om adoption til adoptionen effektueres, vil der gå meget lang tid og derfor vil adoptanter ikke være interesseret i den konstellation, som værende plejeforældre først, med uvished om fremtidig adoption. Der vil ske en følelsesmæssig tilknytning til barnet, som kan være svær at håndtere, hvis det ikke ender med adoption. (Aalborg kommune)

Det er uetisk at give adoptanter spædbørn i pleje og et paradoks ikke at vide, om man som plejefamilie til nyfødte kan beholde barnet. De, som ønsker at adoptere, er utålmodige, de har ofte været igennem svangerskabsbehandling og har ikke råd, tidsmæssigt, til at investere i et barn, de måske ikke kan få lov at beholde. Det er en kattelem, at adoptivforældre kan have et barn tre år i pleje, med henblik på adoption. (Frederiksberg kommune)

Enkelte kommuner, som har modtaget undervisning fra Familiestyrelsen er bekendte med, at Adoptionsnævnet, kan indgå i et samarbejde om at finde en egnet familie, der er indstillet på at indlede et plejeforhold med henblik på senere adoption, hvor der er en risiko for at adoptionen ikke går igennem.

Anbringelse med henblik på senere adoption

Der kan være tilfælde, hvor det kan dokumenteres, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om den manglende forældreevne er varig. I disse tilfælde må behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet indstilles.

Hvis det imidlertid vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forældrene enten er stærkt reduceret eller meget usikker, kan barnet anbringes enten på institution eller i plejefamilie med henblik på senere adoption.

Oftest vil en anbringelse med henblik på senere adoption navnlig være relevant i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at forældrene varigt er uden forældreevne, men hvor det endnu er usikkert, om forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Hvis børn og unge-udvalget i en sådan sag har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, stk.1, har kommunen i forbindelse med valg af anbringelsessted mulighed for at rette henvendelse til Adoptionsnævnet, hvis det vurderes, at en anbringelse med henblik på adoption er den bedste løsning for barnet.

Adoptionsnævnet vil herefter undersøge, om der blandt de godkendte adoptionsansøgere er familier, som i forbindelse med forundersøgelsen har tilkendegivet ønske om at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet selve matchningen mellem barnet og adoptanten, og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets behov og håndtere den vanskelige situation, som det vil være at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal samtidig sikre sig, at den pågældende adoptant godkendes som plejefamilie i henhold til servicelovens § 142.

I tilfælde, hvor der ikke allerede er en godkendt adoptivfamilie, der er interesseret i at modtage et barn i pleje med henblik på adoption, kan kommunen visitere barnet til en plejefamilie, der vil være indstillet på adoption af barnet. Det bør fremgå af kommunens begrundelse for valg af anbringelsessted, at familien har tilkendegivet at være indstillet på en eventuel senere adoption af barnet.

Det er vigtigt at kommunen sikrer sig, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, er indstillet på at indgå i et samarbejde om eventuel kontakt mellem barnet og de biologiske forældre.

Herudover skal kommunen sikre, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, tilbydes rådgivning om, hvordan der skabes en gensidig tilknytning mellem barn og forældre i den særlige situation, hvor familien skal dannes, men hvor det dog er usikkert, om barnet efter en årrække vil kunne adopteres og blive en varig del af familien. Familien skal samtidig også kunne rumme at være "professionelle" i forhold til barnets biologiske forældre og det at være plejeforældre.

4.1.6 Kommunerne har en formodning om, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere

Årsagen til, at flere kommuner ikke finder § 9, stk. 4, anvendelig (adoption af et barn, som har været anbragt mindst 3 år) findes i, at kommunerne er af den klare formodning, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere. Det er et erhverv for den pågældende familie, de får løn, og en af plejeforældrene har ofte opsagt sit job for udelukkende at varetage omsorgen for plejebarnet.

Det er en smuk drøm at tænke, at plejefamilier er potentielle adoptanter – det vil absolut høre til undtagelsen. Med den professionalisering, der er sket af plejefamilier, så ser de sig ikke som adoptanter. De får en løn og en indtægt, som de er afhængig af – ofte ser man, at plejefamilierne skipper jobbet og den stigende professionalisering, der sker, så falder interessen som adoptanter ganske naturligt. (Aalborg kommune)

Altså den der 3 års regel, den er altså lidt mærkelig. Man lægger op til, at plejefamilien har det som et erhverv at have barnet anbragt, og nu skal de så gøre deres arbejde gratis. Det er vanskeligt at se, hvad plejefamilierne vinder ved det her. (Frederiksberg kommune)

En anden barriere, kommunerne mener, gør sig gældende i forhold til, at plejefamilier ikke ønsker at adoptere, er, at børnene ofte er behandlingskrævende. Plejefamilierne får støtte og supervision til at håndtere disse børn. Herudover sætter kommunen ind med ekstra støtte, hvis der er behov for det. Denne støtte ophører ved adoption, derfor mener kommunerne ikke, at plejefamilierne har interesse i at adoptere.

Mange af de børn, som der vil skulle adopteres, vil have udfordringer, der gør, at plejefamilierne selv skal blive en sag for at få den nødvendige hjælp fra kommunen. (Frederiksberg kommune)

Fx så ved man, at hvis forældrene er mentalt retarderet, så er det ret arveligt, og det vil jo være trist, hvis vi får de adopterede børn ind i systemet igen, fordi det viser sig at være en for stor mundfuld for adoptanterne. (Fredericia kommune)

Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke af et barn med særlige behov

I kommunens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens vurdering indgår bl.a., om barnet i dets opvækst må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. En grundig beskrivelse af barnets forhold er også nødvendig i forhold til at kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis et barn eksempelvis har nogle særlige fysiske eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er fundet egnet til at kunne adoptere et barn med sådanne problemer.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.1, nr. 9769 af 30. september 2009.

Flere kommuner henviser til, at systemet er tvetydigt. Det virker underligt på kommunerne, at plejefamilierne i højere grad professionaliseres, og så samtidig får mulighed for at adoptere et barn, som de hele tiden er blevet bedt om at være professionelle overfor.

Kommunen er ved at kommunalisere og professionalisere plejefamilierne. De får løn og nu også pension, ikke vederlag. De anbragte børn er blevet mere behandlingskrævende – vi ser det som et paradoks i forhold til at skulle være adoptivforældre. (Frederiksberg kommune)

Jeg tror, at mange vil overveje om de ønsker at adoptere på de præmisser, der er lagt op til. Mange plejefamilier har jo plejebarnet som forsørgelsesgrundlag. (Slagelse kommune)

Hvis en sag vedrører et barn, som har været anbragt mere end 3 år, og plejefamilien ikke ønsker at adoptere, så vil en adoption medføre, at barnet skal skifte familie, og dette mener alle de interviewede kommuner ikke er i barnets tarv. Derfor virker dette ikke som en mulighed, men nærmere som en barriere for kommunerne, når de drøfter muligheden for at adoptere et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år.

Og så skal vi ud og finde en anden familie – og hvis tarv er det? (Fredericia kommune)

Vurdering af flytning af barnet ved en adoption uden samtykke

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, er ifølge lovens forarbejder ikke betinget af, at det kan ske til den plejefamilie, hvor barnet aktuelt er anbragt. Der vil være børn, som er anbragt på et opholdssted eller en institution, og enkelte børn vil være anbragt hos en plejefamilie, der ikke er interesseret i at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet, at plejeforældrene adopterer. Sådanne børn vil kunne adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Det må dog understreges, at sådanne beslutninger kræver, at myndighederne foretager nøje undersøgelser af barnets forhold, navnlig fordi det må tilstræbes, at barnet oplever så få brud i dets relationer som muligt. Det vil derfor også altid skulle vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoption ikke vil være til barnets bedste.

Kilde: Vejledning om frigivelse af børn til national adoption Kapitel 10, afsnit 10.3, nr. 9769 af 30. september 2009.

En enkelt kommune har gjort sig nogle særlige refleksioner i forhold til at vurdere, hvilke plejefamilier som reelt kunne være interesseret i at adoptere deres plejebarn.

Der er ganske få plejefamilier, som aldrig søger noget ekstra og afholder alt selv. Det kan godt være en indikator for, at det er disse ganske få, som hvis vi gik ud og spurgte dem, ville være dem, der ville sige ja til adoption. (Fredericia kommune)

Gennem interviewene tyder det på, at kommunerne ikke finder et potentielt marked ved plejefamilier som adoptanter, når der er tale om en anbringelse af et spædbarn med henblik på senere adoption, og når der er tale om en adoption af et barn, som har været anbragt i mere end 3 år ved en plejefamilie.

Størstedelen af de interviewede kommuner har ikke informeret plejefamilierne om muligheden for adoption og mener, at det er kommunens anliggende at vurdere, hvorvidt en adoption kan komme på tale. Størstedelen af de interviewede kommuner har heller ikke undersøgt konkret, hvorvidt plejefamilierne ønsker at adoptere.

Trods kommunernes stærke formodninger om, at plejefamilierne ikke ønsker at adoptere, mener kommunerne, at adoption til plejefamilien vil give børnene den forsikring, at familierne betragter dem som deres egne. Mange af kommunerne har i den forbindelse reflekteret over, at det er særligt problematisk for teenagere at håndtere, at plejefamilien får penge for at have dem.

4.1.7 Eksempel på barrierer og dilemmaer, når kommunerne drøfter adoption af børn anbragt i mindst 3 år, jf. § 9, stk. 4

For samtlige kommuner er der mange overvejelser i forbindelse med drøftelser af adoption uden samtykke. Når kommunerne frembringer konkrete eksempler, optræder der mange barrierer og dilemmaer.

En drøftelse vedrørende adoption af et barn anbragt i mindst 3 år gengives nedenfor. Eksemplet er medtaget for at synliggøre de mange overvejelser, som kommunerne gør sig. I den beskrevne sag, har hverken kommune eller andre parter taget stilling til hvorvidt adoption uden samtykke er en mulighed. Eksemplet er udelukkende medtaget for at synliggøre kompleksiteten ved drøftelser af adoption uden samtykke.

For at sikre barnets anonymitet, bliver kommunen ikke nævnt ved navn ved gengivelse af kommunernes drøftelse omkring den konkrete sag.

Drøftelse af adoption af børn, der har været anbragt mindst 3 år, på baggrund af konkret sag

Sagen vedrører en ung på 15 år, som er anbragt ved en plejefamilie og ikke ønsker samvær med sin biologiske mor. Den unge har været tvangsanbragt i mere end 3 år og ytrer selv, at der ikke er behov for samvær med moren. Den unge har forklaret kommunen, at det er fint at vide, hvem moren er, men har i virkeligheden ikke lyst til at bevare kontakten med hende. Den unges yngre søskende har været anbragt, men er nu hjemtaget. Moren har haft et stort misbrug, men er i dag stoffri og passer sit job. Til trods for det ønsker den unge ikke at se sin mor. Kommunen fortæller, hvor tydeligt det er, at den unge har det meget bedre, når der ikke er kontakt til moren. Den unge afviser gaver og andre ting fra moren. Kommunen har fastsat samvær 1 gang om måneden mellem den biologiske mor og den unge. Den unge vil gerne se sine bedsteforældre. Sagen drøftes som adoption, da kommunen mener, at dette kunne give den unge ro.

Kommunen har ikke informeret den unge om muligheden for adoption. Sagsbehandlere er bange for, at det vil sætte den unge i et dilemma, hvis plejefamilien ikke ønsker at adoptere. Sagsbehandleren er af den formodning, at plejefamilien ikke ønsker at adoptere ud fra et økonomisk spørgsmål. Hun er dog slet ikke i tvivl om, at plejefamilien ser den unge som en del af familien.

Kommunen drøfter herudover tvivlen om, hvorvidt en adoption i virkeligheden ville være gavnlige for den unge, da den unge i forvejen er anbragt i en velfungerende plejefamilie.

Kommunen reflekterer yderligere, *Spørgsmålet er, om den unge føler sig mere accepteret, hvis plejefamilien holder op med at få en løncheck for at have den unge. Den prægning, som plejefamilien skulle give den unge, har de jo allerede givet i en positiv retning. Vil det give den unge mere ved at blive adopteret? Og hvad ville det betyde for den unge, hvis vi lagde sagen op til tvangsadoption, og plejefamilien sagde nej? Så ville vi jo skulle finde en ny familie til den unge.*

4.1.8 Muligheden for kontakt efter adoption er ikke positiv, mener kommunerne

Ifølge de udvidede regler om adoption uden samtykke er det en mulighed, at barnet fortsat kan have kontakt med den biologiske familie, efter adoptionen er gennemført. Dette beslattes af statsforvaltningen, som er den myndighed, der træffer den endelige

afgørelse om adoption uden samtykke. Det var ikke en mulighed, inden reglerne trådte i kraft 1. oktober 2009.

Kommunerne mener ikke umiddelbart, at åbning for kontakt efter en gennemført adoption er positiv – hverken for barnet eller adoptanterne. Kommunerne mener, at det netop er på grund af det manglende eller meget negative kontakt samt ingen fremtidig forældreevne, at en adoption er gennemført. Herudover mener kommunerne, at det kan være en stopklods for plejefamilier at sige ja tak til at adoptere samtidig med, at de skal opretholde en kontakt mellem barnet og den biologiske familie.

Det gør det heller ikke nemmere at finde en adoptionsfamilie, hvor man siger "I får ikke penge for det, og I skal betragte det, som jeres eget barn. Men i øvrigt så skal I sørge for, at der er kontakt mellem barnet og de biologiske forældre". Selvfølgelig vil det være naturligt for nogle plejefamilier, at barnet søger sit biologiske ophav, men jeg tror mange vil sige nej tak, det er mit barn nu, og derfor vil mange takke nej til en adoption på de vilkår. (Fredericia kommune)

Jeg tror, plejefamilierne vil trække sig, hvis det bliver dem pålagt at have kontakt efter adoption – det er, som om de lovgivere har sat sig mellem to stole. (Lolland kommune)

Det sælger altså bare ikke pakken godt til de her adoptivforældre. Når adoptionen er sat i værk, netop fordi forældrene varigt er uden forældreevne, hvorfor skal de så have mulighed for kontakt? – Vi tager det hele, men vi giver alligevel lidt! (Fredericia kommune)

Interviewkommunerne har generelt svært ved at se det positive i, at kontakten mellem barnet og dets biologiske forældre opretholdes efter en adoption uden samtykke er gennemført.

Kontakt efter gennemført adoption, når der er truffet afgørelse efter § 9, stk. 4

I situationer, hvor de biologiske forældre og barnet har bevaret en kontakt under anbringelsen, som har spillet en positiv rolle for barnet, og som må antages også at ville gøre det fremover, vil det efter omstændighederne være muligt efter forældreansvarsloven at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, hvis det anses for at være bedst for barnet. Der kan også fastsættes samvær med oprindelig slægt.

Det er statsforvaltningen, der beslutter, om der skal fastsættes samvær efter gennemført adoption.

5 Andre aktørers roller i sagsforløbet

I sager der vedrører adoption uden samtykke bliver en lang række andre aktører inddraget i forløbet ud over kommunerne, herunder Ankestyrelsen, statsforvaltningen og Advokater, som beskrevet i kapitel 1.

Formålet med at inddrage interviews med Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet er at følge sagernes gang gennem hele sagsforløbet. Samtidig er formålet at få belyst de enkelte aktørers bud på, hvordan reglerne opfattes og anvendes i det daglige, blandt andet i forhold til at vurdere, om det er de samme problemstillinger, der opleves hos de forskellige aktører.

5.1 Aktørernes praktiske erfaring med sager om adoption uden samtykke

5.1.1 Ankestyrelsen

Ankestyrelsen havde ved interviewets gennemførelse haft i alt fem sager om adoption uden samtykke, siden de nye regler trådte i kraft den 1. oktober 2009. To af de fem sager var indstillet efter § 9, stk. 2, én sag var indstillet efter § 9, stk. 3, mens de sidste to sager var indstillet efter § 9, stk. 4. I alle fem sager var det plejefamilien, der ønskede at adoptere plejebarnet.

Ankestyrelsen forventer at udsende den første principafgørelse vedrørende en sag om adoption uden samtykke i den nærmere fremtid.

Ankestyrelsen har derudover vejledt kommuner og statsforvaltninger i fortolkningen af reglerne om adoption uden samtykke.

5.1.2 Statsforvaltningen Syddanmark

Statsforvaltningen Syddanmark havde ved interviewets gennemførelse behandlet en sag om adoption uden samtykke og beskikket advokat i en sag, siden de udvidede regler trådte i kraft den 1. oktober 2009. I den ene sag havde barnet været anbragt hos samme plejefamilie i mange år. Barnet reagerede meget dårligt på kontakt med moren, og kontakten var generel ustabil og var i en lang periode helt ophørt, fordi moren ikke dukkede op til det aftalte samvær. Faren havde givet samtykke til adoption.

Ankestyrelsen har i denne sag givet samtykke til adoption, og sagen var ved interviewets gennemførelse forelagt Familiestyrelsen.

Den anden sag var ligeledes kendetegnet ved, at barnet havde været anbragt længe hos samme plejefamilie. Kontakten mellem barnet og de biologiske forældre var meget

dårlig, og moren havde givet samtykke til adoption. Faren havde mundtligt givet samtykke, men ville ikke afgive skriftligt samtykke. Derfor overgik sagen til at være en sag om adoption uden samtykke. Sagen er under behandling i Ankestyrelsen.

Statsforvaltningen Syddanmark fortæller, at de to sager er de eneste, der har været i Region Syddanmark. Det vurderes at være et meget lille antal sager, ligesom det undrer statsforvaltningen, at der ikke er flere kommuner, der har søgt råd og vejledning fra statsforvaltningen om de nye regler.

5.1.3 Advokatsamfundet

Advokatsamfundet var repræsenteret af en advokat, som ved interviewets gennemførelse havde været beskikket i to sager om adoption uden samtykke. I begge de sager var repræsentanten fra Advokatsamfundet beskikket for plejeforældrene. I begge sager var der givet samtykke til adoption uden samtykke i børn og unge-udvalget, og sagerne var videregivet til Ankestyrelsen. Den ene sag var fortsat under behandling i Ankestyrelsen, mens den anden sag havde fået samtykke i Ankestyrelsen og i statsforvaltningen, og var forelagt for Familiestyrelsen.

5.2 Aktørernes vurdering af deres rolle i sagen

5.2.1 Ankestyrelsen

Ankestyrelsen gennemgår sagen for at sikre, at alle betingelser er opfyldt. Ankestyrelsen skal give samtykke til, at sagen opfylder betingelserne for adoption uden samtykke, før sagen sendes videre til statsforvaltningen.

Vi er ét af mange led i processen og har kun en lille ekspedition i det her langvarige forløb, nemlig at vi eventuelt tiltræder den afgørelse, som børn og unge-udvalget har truffet. (Ankestyrelsen)

Ankestyrelsen har på nuværende tidspunkt kun behandlet sager om adoption uden samtykke, hvor det er plejefamilien, der står som adoptanter. Derfor er opgaven i forhold til adoption til en godkendt adoptivfamilie, altså adoption til en familie, som barnet ikke kender i forvejen, endnu ikke afprøvet.

5.2.2 Statsforvaltningen Syddanmark

Statsforvaltningen gennemgår sagen og sikrer, at alle betingelser er opfyldt. Da adoption uden samtykke er en indgribende foranstaltning, er det samtidig vigtigt, at der er gjort forsøg på at indhente frivilligt samtykke til adoption fra de biologiske forældre. Statsforvaltningen er meget opmærksom på, at dette er sket i sagerne.

Kommunerne skal forsøge at indhente samtykke, men statsforvaltningen skal også gøre, hvad de kan, for at indhente samtykke. For det er selvfølgelig klart, at fordi det er så indgribende, så lægger man selvfølgelig meget vægt på enighed og frivillighed i det her. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Når sagen er færdigbehandlet i statsforvaltningen, sendes sagen videre til Familiestyrelsen. Statsforvaltningen oplever dog, at der er uklarhed over, hvilke elementer, statsforvaltningen skal påse, før sagen sendes til Familiestyrelsen. Statsforvaltningen Syddanmark fortæller, at de har været meget grundige i begrundelsen af den sag, der på interviewtidspunktet var forelagt Familiestyrelsen.

Vi har indstillet til samtykke. Den var så oplagt af mange grunde og vi har skrevet til Familiestyrelsen alle de punkter, som vi har lagt vægt på. Som selvfølgelig er meget identiske med de punkter, som Ankestyrelsen og børn og unge-udvalget har lagt vægt på. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Statsforvaltningen Syddanmark fortæller, at årsagen til den grundige beskrivelse blandt andet er, at statsforvaltningen oplever, at alle parter fortsat er usikre på de enkelte aktørers rolle i sagen.

5.2.3 Advokatsamfundet

Som beskikket advokat for plejefamilien vurderer Advokatsamfundet, at rollen er at vejlede plejeforældrene og spørge ind til dagligdagen, forholdene i øvrigt og ikke mindst hvad den ændrede økonomiske situation, som en adoption uden samtykke medfører, vil betyde for plejefamilien.

Min rolle er jo egentlig at vejlede dem. Som plejeforældre, der ønsker at adoptere, har de jo en dobbeltrolle. De skal jo have en professionel indgang til tingene, og de skal prøve ikke at blive for følelsesmæssigt involveret, men grunden til, at de ønsker at adoptere, er jo fordi de elsker det her barn, på lige fod med deres øvrige børn. Så min rolle er at rådgive, hvornår er det noget, der vedrører plejeforholdet, og hvornår hører det under adoptionssagen. Og så er det at gelejde dem gennem systemet, for de har jo også spørgsmål til, hvad er det, det foregår, og hvorfor sker der ikke noget. Jeg ser ikke advokatens opgave som at tage stilling til adoption eller ikke adoption. Det er mere at advokere plejeforældrenes synspunkt. (Advokatsamfundet)

Det jeg har gjort, når vi er i børn og unge-udvalget, det er at få plejeforældrene til at fortælle om sig selv. Spørge ind til dagligdagen, forholdene, og ikke mindst økonomien. For alt andet lige kan det jo pludselig være vanskeligere for plejefamilien at få hjælp og støtte til enten et handicappet barn, eller hvad det nu måtte være, når det er ens eget, frem for et anbragt plejebarn. Og det er sådan nogle ting, jeg tænker, at det kunne være

interessant for børn og unge-udvalget at vide, for de her mange papirer, der er i sagerne, de beskriver stort set ikke plejefamilien. (Advokatsamfundet)

Advokatsamfundets repræsentant har været i kontakt med en kollega, der har været beskikket i to sager om adoption uden samtykke på vegne af barnet. Som beskikket advokat for barnet var opgaven ligeledes at sikre, at partens interesser var repræsenteret. Det er op til en konkret vurdering i det enkelte tilfælde, hvordan denne opgave udføres. I de nævnte sager valgte advokaten at foretage en konkret vurdering af, om vedkommende skulle tale direkte med barnet, eller lade kontakten med barnet blive varetaget dels af kommunen og dels af plejeforældrene.

Advokaten for barnet har sat sig ned og vurderet, om det var hensigtsmæssigt, at han tog en snak med barnet. Og i den ene sag havde kommunen netop været nede og snakke med barnet, så det valgte han ikke at gøre. Han ringede og snakkede med plejeforældrene, og så mødte han op til børn og unge-udvalgsmødet og anbefalede det. I den anden sag, hvor barnet ikke er helt velfungerende, der ringede han til plejeforældrene, som sagde, kom og snak med ham. Og det gjorde han, og det indtryk, han havde dannet sig, det kom han så og fortalte om i børn og unge-udvalget. (Advokatsamfundet)

Det er Advokatsamfundets opfattelse, at de biologiske forældre sjældent tager imod tilbuddet om en beskikket advokat. Det er derfor Advokatsamfundets vurdering, at de biologiske forældre bør få tvangsbeskikket en advokat for at sikre, at de biologiske forældre forstår sagen, og at deres interesser er repræsenteret.

Jeg synes faktisk ikke, det er godt, at de ikke får tvangsbeskikket en advokat. Det er jo lige præcis den allersvageste part. Selvfølgelig er der barnet. Men det er de allersvageste parter i de her sager. De får tilbudt en advokat, men i begge mine sager, der har de ikke taget imod tilbuddet. Og jeg synes lige netop, det er dem, der har behov for det, for det er et kæmpe indgreb. (Advokatsamfundet)

Det er Advokatsamfundets vurdering, at advokatens opgave i forhold til de biologiske forældre hovedsageligt ville være det samme, som hvis advokaten var beskikket for barnet eller plejeforældrene.

Selvfølgelig høre deres synspunkt, hvad vil de, og hvad vil de ikke, hvorfor siger de nej, og hvorfor siger de ja. Som jeg sagde før, så mener jeg ikke, at det er advokatens opgave at tage stilling til, hvorvidt adoption er godt eller ikke godt for det her barn, det er mere et spørgsmål om at advokere synspunkterne fra forældrene. Om man som advokat har en grundholdning om, at tvangsadoption, det er noget af værste skuffe, eller om man synes, at dem skal der være nogle flere af, for ellers er det synd for de unger, det, synes jeg, for så vidt er fuldstændig ligegyldigt. (Advokatsamfundet)

6 De andre aktørers vurdering af reglernes anvendelsesmuligheder

Dette kapitel giver en præsentation af Ankestyrelsens, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundets bud på, hvordan reglerne opfattes og anvendes i det daglige.

6.1 Vurdering af anvendelsesmulighederne

Ankestyrelsen og Statsforvaltningen Syddanmark giver udtryk for, at de har haft brug for at drøfte principperne i lovgivningen, for at fastsætte et niveau for reglernes anvendelsesmuligheder. Det er generelt opfattelsen, at det er et svært område, og at der er behov for, at reglerne fortolkes i praksis.

6.1.1 Sager, der er egnet til adoption uden samtykke

Afgørende, om forældreevnen er varigt nedsat

Både Ankestyrelsens og Statsforvaltningen Syddanmark vurderer, at sager, der er kendetegnet ved varigt nedsat forældreevne, hvor alle behandlingsmuligheder er udtømte, er egnede. Manglende sygdomserkendelse kan også være et forhold, der tages i betragtning. Ofte vil det være børn, der har været anbragt i samme plejefamilie i mange år. Det kan også være sager, hvor barnet er blevet anbragt umiddelbart efter fødslen, og hvor der er gjort erfaring med forældrenes evne til at varetage forældrerollen i forhold til ældre søskende. Det vil ofte være sager med forældre med psykisk sygdom, hvor alle behandlingsmuligheder er udtømte. Ankestyrelsen nævner også en sag med misbrugsforældre, som egnet til adoption uden samtykke, men understreger, at det i disse sager er vanskeligt at dokumentere, at forældreevnen varigt er nedsat.

Forældrene til de pågældende børn vil typisk være psykisk syge, som ikke kan behandles, men det er vigtigt, at det er dokumenteret, at det er en varig lidelse. Anderledes er det med alkoholmisbrug, som lettere kan behandles. Det vigtigste er, at der er en prognosevurdering i sagen. (Ankestyrelsen)

Statsforvaltningen Syddanmark er af samme holdning, og peger på problemerne med at fastslå, at forældreevnen er varigt nedsat.

Jeg tror måske med misbrugsforældre, der kan man selvfølgelig sige, man kan jo aldrig vide, om en misbruger lige pludselig kommer ud af sit misbrug. Der skal kommunerne jo ind og dokumentere, at den her mor har været i behandling så og så mange gange, hun har aldrig kunne gennemføre et behandlingsforløb, og det er der heller ikke udsigt til, at

hun nogensinde vil kunne gøre. Jeg kunne forestille mig, at misbrugsgruppen alligevel er en svær kategori at have med at gøre. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Både Ankestyrelsen og Statsforvaltningen Syddanmark understreger, at det er afgørende, at der er lavet en prognosevurdering. Det behøver ikke nødvendigvis være en selvstændig undersøgelse, men kan fx baseres på de undersøgelser, der er foretaget i sagen. Selve vurderingen af prognosen skal klart fremgå af sagen. I denne vurdering skal hele sagsforløbet tages i betragtning. Hvis en forælder over meget lang tid har vist dårlig forældreevne, fx i forbindelse med kontakt med ældre søskende, skal dette tages i betragtning. Desuden kan tidligere forsøg på afvænnning have betydning, fx i forhold til vurderingen af, om afvænning vurderes at være en realistisk mulighed.

Der henvises i øvrigt til kommunernes beskrivelse af problemstillingen i afsnit 4.1.2.

Barnets behov for støtte kan være afgørende

Statsforvaltningen Syddanmark vurderer, at barnets behov for støtte kan være afgørende for, om en sag er oplagt til adoption uden samtykke. Når et barn er anbragt, gives den nødvendige hjælp efter anbringelsesreglerne. Hvis plejefamilien adopterer barnet, skal støtten fremover gives efter andre bestemmelser i serviceloven, og det er familien, der skal ansøge kommunen om støtte til barnet. Det kan opleves som et problem af både plejefamilien og kommunen.

Mange af de her børn, de er jo behandlingskrævende stadigvæk, fordi der er sket nogle skader i de tidligere år, tilknytningsforstyrrelser, og nogle af dem er født med alkoholskader, fordi moren har været misbruger. Og der tror jeg også gør, at det kan være meget vanskelige sager. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Jeg kan læse mig til, at det kan være et problem, at barnet har særlige behov. For det, at du selv bliver forældremyndighedsindehaver, så skal du kæmpe mod systemet. Når barnet er tvangsanbragt, så er barnet i systemet. Og det står der, at man skal være opmærksom på. (Advokatsamfundet)

Der er ingen tvivl om, at det kan være et problem for nogle, at de ikke har råd. Hvis barnet har særlige behov, så kan der være et problem i at få frataget støtten. Det har været tilfældet i en af de her sager, og man kunne risikere, at den vælter i Ankestyrelsen. (Advokatsamfundet)

Der henvises i øvrigt til vejledningstekst på side 38.

En plejefamilie er den oplagte adoptant

Det er Statsforvaltningen Syddanmarks vurdering, at det sjældent vil være i barnets tarv at gennemføre adoption til en anden familie end plejefamilien, hvis barnet har været anbragt hos den samme plejefamilie i mange år. Undtagelsen er sager med helt små børn, hvor man træffer afgørelse om adoption uden samtykke, før barnet fylder 1 år.

En oplagt adoptant vil selvfølgelig være en plejefamilie gennem mange år. Jeg har meget svært ved at forestille mig, at med de børn, jeg sidder med her, at der kunne være en helt alternativ løsning, et andet adoptivforældrepar, der kommer og skal adoptere dette her barn. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Ankestyrelsen vurderer, at det ofte vil være sager med helt små børn, der er egnede til adoption uden samtykke, hvis man fra start af anbringer barnet hos en familie, der har udtrykt ønske om at være plejefamilie med henblik på senere adoption. Det giver selvfølgelig en række problemer herunder muligheden for, at det ikke vil være muligt at gennemføre adoptionen.

Jeg tror netop, man skal have fat i de helt små børn, og så skal man have fat i de plejefamilier, som Familiestyrelsen også er ved at etablere, som siger, de vil gerne starte som plejeforældre, og så kan det måske gå over til at være et adoptionsforhold. For at være plejefamilie er jo et erhverv. Det er derfor nok en anden slags plejefamilier, man skal have fat i end de plejefamilier, som almindeligvis ansættes. (Ankestyrelsen)

Der henvises i øvrigt til kommunernes beskrivelse af problemstillingen i afsnit 4.1.6.

Kontakten mellem barn og biologiske forældre skal tages i betragtning

Det er ifølge de udvidede regler muligt at gennemføre en adoption uden samtykke i sager, hvor der er kontakt mellem forælder og barn. Dog vurderer Ankestyrelsen, at det er afgørende, at det er dokumenteret, at forældreevnen varigt er nedsat. Kontakten mellem barn og forælder skal indgå i vurderingen, men er ikke alene afgørende for, om der gives afslag eller samtykke til adoption.

Kontakt delen må jo godt være der. Man kan godt bevare kontakten. Men selv om man godt kan fastsætte samvær, så betyder det også noget, at der er en god kontakt. I én af de sager, hvor der blev givet afslag på samtykke her i Ankestyrelsen, var en del af begrundelsen, at der var en god kontakt og gode samvær mellem mor og barn. (Ankestyrelsen)

En adoption kan altså godt gennemføres efter § 9, stk. 4, i tilfælde, hvor forældrene er i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Det er dog afgørende, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Der henvises i øvrigt til kommunernes beskrivelse af problemstillingen i afsnit 4.1.3.

6.1.2 Årsager til, at der er så få sager om adoption uden samtykke

Behov for en holdningsændring

Det er Ankestyrelsens opfattelse, at en del af årsagen til de få sager om adoption uden samtykke skal findes i, at sagsbehandlerne generelt har en holdning om, at adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, fordi alle muligheder, for at de biologiske forældre på sigt kan overtage forælderrollen, ophører ved adoption.

Samtidig er sagsbehandlerne vant til at arbejde med serviceloven, ikke adoptionsloven. Sagsbehandlerne træffer derfor afgørelse med afsæt i serviceloven, fx i forhold til at iværksætte støtteforanstaltninger i hjemmet, så barnet kan blive hos de biologiske forældre. En anden mulighed er at anbringe barnet uden for hjemmet, og arbejde for fortsat kontakt mellem de biologiske forældre og barnet. Adoption uden samtykke er altså en mulighed, der kun kommer i betragtning i de sværeste sager.

Jeg tror, socialrådgiverne synes, det er rigtig, rigtig svært. For det er en udbredt holdning hos socialrådgiverne, at man skal bevare børnene i hjemmet med hjælpeforanstaltninger. Det er en barriere, de skal til at tænke anderledes. Socialrådgivernes opgave har traditionelt været at hjælpe familien og få det til at fungere med de her børn, hvad enten de nu skal være anbragte eller ikke anbragte med støtteforanstaltninger, ikke at bortadoptere dem. (Ankestyrelsen)

Advokatsamfundet peger ligeledes på, at berøringsangst overfor adoption kan være en stor del af årsagen til, at der er så få sager om adoption uden samtykke.

Vi er opdraget til, at adoption er voldsomt, og tvangsadoption er endnu mere voldsomt. Kommunerne har gjort utroligt meget for at opretholde kontakten mellem forældre og børn. Så der er behov for en holdningsændring, hvis der skal flere sager om adoption uden samtykke. Selv om der er mulighed for at fastsætte samvær, så er det jo lidt af ingenting. Det løser ikke problematikken. Og man skal jo ikke sige ja til adoption med den begrundelse, at man kan få samvær. Grundholdningen er, at det er meget voldsomt at tvangsadoptere. (Advokatsamfundet)

Der henvises i øvrigt til kommunernes beskrivelse af problemstillingen i afsnit 3.2.1.

Reglerne er fortsat meget restriktive

Det er Ankestyrelsen vurdering, at det er meget få børn, der er i målgruppen for adoption uden samtykke, da reglerne fortsat er meget restriktive. Det er dog samtidig vurderingen, at der siden de udvidede regler om adoption uden samtykke trådte i kraft, har været usædvanligt få sager.

Vi har haft fem sager på to år, hvor vi ikke engang har givet samtykke i dem alle sammen. Som udgangspunkt er det ikke ret mange børn, det er et fåtal af børn. Men spørgsmålet er, om man ikke har fået taget fat i dem. Det er uendelig få, vi ser, fx af de små. Der må være nogle flere ude i landet. (Ankestyrelsen)

Der henvises i øvrigt til kommunernes beskrivelse af problemstillingen i afsnit 4.1.

Det er afgørende, om plejefamilien kan og vil adoptere

Det er desuden afgørende, om plejefamilien ønsker eller har mulighed for at adoptere. Ofte er det kommunernes vurdering, at det ikke er i barnets tarv at blive adopteret, hvis det vil betyde et skifte fra den plejefamilie, hvor barnet har været anbragt i mange år, til en ny familie. I disse sager er der i stedet mulighed for at træffe afgørelse om fortsat anbringelse efter servicelovens § 68 a. Ifølge denne bestemmelse skal sagen ikke tages op igen, med mindre der sker væsentlige ændringer i plejefamilien eller i kontakten mellem plejefamilien og barnet. Dermed sikres kontinuiteten og trygheden i kontakten mellem barnet og plejefamilien

Man kunne godt forestille sig, at der er kommuner, som vælger ikke at lægge op til tvangsbortadoption, hvis plejefamilien ikke ønsker at adoptere barnet. Så kan man i stedet overveje at bruge servicelovens § 68 a om videreført anbringelse, hvis barnet har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år. Så skal sagen ikke behandles igen, medmindre der sker ændringer i tilknytningen mellem barnet og plejefamilien. Den grundlæggende betingelse er nemlig tilknytningen. Man kan kalde det en mellemting mellem anbringelse og adoption. Bestemmelsen bliver brugt mere og mere af kommunerne. (Ankestyrelsen)

Det er statsforvaltningens vurdering, at plejeforældrene i nogle tilfælde ikke kan eller vil adoptere, fordi plejereationen netop er et erhverv, som de tjener penge på. Ofte har familien valgt, at den ene af plejeforældrene skal gå hjemme for at støtte plejebarnet. Hvis plejereationen ændres til at være en adoption, er det altså et krav, at den forælder, der har gået hjemme, skal tilbage på arbejdsmarkedet, selv om barnet fortsat har det samme behov som under anbringelsen.

Jeg kan kun se, at det må være plejeforældrene, der tøver. For det er selvfølgelig også en stor beslutning for dem. De har gjort det til et erhverv og indrettet sig økonomisk efter, at de rent faktisk tjener penge på det her. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Samtidig er det dog statsforvaltningens vurdering, at kommunerne ikke ønsker, at det skal opleves, som om kommunen forsøger at presse plejefamilierne til at adoptere deres plejebørn.

Kommunerne er ikke interesserede i at presse plejeforældrene, fordi det nødigt skulle hedde sig, at kommunerne af økonomiske grunde forsøger at få de her børn tvangsadopteret, så de slipper for udgiften til anbringelse. (Statsforvaltningen Syddanmark)

I begge de sager, som statsforvaltningen havde kendskab til på interviewtidspunktet, er det plejefamilien, der har taget initiativ til opstart af sagen. Den ene sag startede som en adoption med samtykke, hvor den ene forælder efterfølgende trak sit samtykke tilbage. I denne sag var det statsforvaltningen, der vejledte plejefamilien om de nye muligheder for adoption uden samtykke.

Advokatsamfundet peger på, at plejeforældrene kan være bange for konsekvenserne, hvis de starter en sag om adoption uden samtykke. De er usikre på, om de fortsat kan beholde plejebarnet som plejebarn, hvis de får afslag på at kunne adoptere.

Hvem skal anmodningen om adoption komme fra, skal ønsket komme fra plejefamilien? Eller skal det være kommunen, der kommer ud til plejefamilien og spørger? Som advokat har jeg oplevet plejefamiliens dilemma, at hvis de siger ja til at adoptere, har de så holdt den professionelle distance? Hvis de nu får et nej, kan de så stadigvæk fortsætte som plejefamilie for barnet? Jeg oplever, at plejefamilien er bange for konsekvensen af at starte en sag. De vil jo ikke af med det her barn, som er en del af familien. Men det kan de jo risikere, hvis tingene kører skævt. (Advokatsamfundet)

Barnets behov for støtte kan være en forhindring for adoption

Et andet forhold, der kan være afgørende, er barnets behov for hjælp og støtte. Da det er de sværeste sager, hvor reglerne om adoption uden samtykke tages i betragtning, er det samtidig ofte børn, der har vanskeligheder som følge af morens misbrug under graviditeten, eller omsorgssvigt i den tidligere barndom. Det betyder, at barnet og plejefamilien kan have brug for den støtte, som gives i forbindelse med anbringelse, men som ved adoption skal gives efter andre bestemmelser i serviceloven. Dette forhold kan vanskeliggøre mulighederne for at gennemføre en adoption.

Det er jo tit sådan, at børn, der har nogle problemer, har behov for særlig støtte. Og derfor, hvis de er i en plejefamilie, så har de stadig mulighed for at få hjælp i forbindelse med anbringelsen. Så snart barnet er bortadopteret, og hvis der er nogle vanskeligheder, så er barnet ikke omfattet af reglerne i servicelovens § 52 om hjælpeforanstaltninger, men så er der andre muligheder i serviceloven om bl.a. støtte til tabt arbejdsfortjeneste. (Ankestyrelsen)

6.2 Indblik i kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne

Det er Ankestyrelsens vurdering, at det er et meget svært område, hvor der fortsat er behov for undervisning og vejledning af kommunerne. Sagerne er ikke oplyst og dokumenteret i tilstrækkelig grad. Blandt andet opleves det, at der er problemer med oplysning af det formelle i sagen, fx hvem der er parter, og dermed skal have tilbud om beskikkelse af en advokat.

Kommunerne har ofte vanskeligheder med de formelle betingelser for at gennemføre en tvangsadoptionssag, hvem er parter, hvem skal have beskikket advokater og hvem skal indkaldes til børn og unge-udvalgsmødet. Det er dog formentlig blot et spørgsmål om tid, før kommunerne får styr på det. (Ankestyrelsen)

Ifølge Statsforvaltningen Syddanmark har kommunerne et godt kendskab til de nye regler. Kommunernes kendskab til reglerne om anbringelse giver dem et godt grundlag for at belyse og dokumentere sager om adoption uden samtykke. Den sag, som statsforvaltningen indtil videre har behandlet, var meget velbelyst og godt dokumenteret.

Samtidig er det Statsforvaltning Syddanmarks vurdering, at de sager, som bliver indstillet til adoption uden samtykke, er de tunge sager. Sager, hvor det er til barnets fordel, at adoptionen bliver gennemført.

Vi kan konstatere, at det er i hvert fald ikke regler, som kommunerne på nogen som helst måde prøver at bøje til deres fordel. Det, vi har set, det har i hvert fald været helt oplagte sager. (Statsforvaltningen Syddanmark)

Det er Statsforvaltningen Syddanmarks vurdering, at det er de rigtige sager, der bliver indstillet til adoption uden samtykke.

Advokatsamfundet vurderer, at kommunernes sager er veldokumenterede og godt belyste. Det er ofte omfattende sager, som har været længe undervejs, netop fordi sagsbehandlerne gerne vil gøre et godt arbejde i disse sager. Området er dog præget af, at det er et nyt område, hvor alle parter fortsat er lidt usikre på fortolkningen af reglerne. Samtidig er det et system med mange aktører, og det gør det svært at gennemskue reglerne. Det er efter Advokatsamfundets vurdering en del af årsagen til, at sagerne er lang tid undervejs.

Det er vigtigt, at vi holder fanen med retssikkerhed rigtig højt. At de mennesker, der er involveret i det, de føler sig ordentlig behandlet. Om systemet så skal være så omstændeligt, det skulle man måske overveje, for det er ikke gennemskueligt. Det er fint, at man har nogle instanser, som går ind og kigger på sagen, men her har vi jeg ved ikke hvor mange instanser. Først er det kommunen, så er det børn og unge-udvalget, så er det Ankestyrelsen, så er det statsforvaltningen, så er det Familiestyrelsen, så statsforvaltningen igen og så måske retten. Det er retssikkerhed, så det vil noget, det er fint, men det er måske lidt for meget. Det er et langsomt system. De sager, jeg har, har jeg været beskikket i halvandet år, og vi er ikke engang i mål. (Advokatsamfundet)

En del af årsagen til, at der er så få sager, kan altså være, at reglerne er komplekse og svære at arbejde med.

Bilag 1 Baggrund og Metode

1.1 Baggrund

Undersøgelsen er foranlediget af, at Socialministeriet og Familiestyrelsen ønsker en afdækning af kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke. De udvidede regler om adoption uden samtykke trådte i kraft den 1. oktober 2009, og på undersøgelsestidspunktet i foråret 2011 var kun et barn adopteret uden samtykke.

Adgangen til adoption uden samtykke er udvidet, så den tidligere gældende praksis om, at barnet skulle have været anbragt uden for hjemmet i mindst 7 år og ikke have haft kontakt med forældrene i 6 til 8 år, ikke længere gælder. Med udvidelsen af reglerne kan børn under 1 år og børn, der har været anbragt mindst 3 år blive adopteret uden samtykke.

Forventningen ved lovforslagets vedtagelse var, at flere børn ville blive adopteret uden samtykke fra forældrene. Der er ikke i lovforslaget beskrevet, hvor ofte de nye regler om adoption uden samtykke forventes anvendt.

Antal af børn i den potentielle målgruppe⁹ for adoptionslovens § 9, stk. 2, 3 og 4:

- 186 børn under 1 år er siden 1. oktober 2009 blevet anbragt uden samtykke og ikke hjemtaget.
- 3.216 børn har været anbragt i plejefamilie i mere end 3 år, heraf var 847 under 1 år, da de blev anbragt.

⁹ Fra 1. oktober 2009 til 7. februar 2011

- 1.672 børn har været anbragt i syv år eller mere, heraf var 572 under 1 år, da de blev anbragt i plejefamilie¹⁰.

Forskning viser, at børn, der eksempelvis adopteres uden samtykke tidligt, klarer sig bedre gennem livet. En SFI-rapport¹¹ fra 2008 konkluderer, at adoptivbørn har bedre fysisk udvikling, færre indlæringsvanskeligheder og klarer sig bedre i diverse færdighedstest end pleje- og institutionsanbragte børn.

Med den udvidede adgang til adoption uden samtykke, viden om antallet af børn i den potentielle målgruppe samt forskning på området, er der baggrund for at forvente et større antal adoptioner uden samtykke end efter den tidligere gældende praksis.

I perioden fra 1. oktober 2009 til 1. juni 2011 er der rejst et antal sager om adoption uden samtykke i kommunerne, hvoraf flere er verserende.

¹⁰ Kilde: Anbringelsesstatistikregisteret, udtræk af 21. juni 2011

¹¹ Adoption som indsats – en systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer, udgivelsesdato: 23.01.08, ISBN: 978-87-7487-881-0

Regler om adoption uden samtykke før og efter 1. oktober 2009**Inden 1. oktober 2009**

Der havde udviklet sig en særdeles restriktiv praksis, og der blev kun gennemført adoptioner af børn, der havde været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække på 7-10 år, og hvor der ingen kontakt havde været mellem barnet og de biologiske forældre i 6-8 år. Der blev gennemført ca. én adoption uden samtykke om året efter de tidligere regler.

Efter 1. oktober 2009

Adgangen til adoption uden samtykke blev udvidet i 3 situationer.

Adoption uden samtykke (§ 9, stk. 2)

Selv om forældrene ikke vil give samtykke til adoption efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Bestemmelsen er en videreførelse – i en lempeligere udgave - af den tidligere gældende bestemmelse om adoption uden samtykke. Bestemmelsen fungerer desuden som en opsamlingsbestemmelse, der gør det muligt at gennemføre en adoption uden samtykke, f.eks. i situationer, hvor barnet lige når at fylde 1 år, inden afgørelsen træffes.

Adoption af et barn under 1 år (§ 9, stk. 3)

Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Begge betingelser skal være opfyldt.

Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (§ 9, stk. 4)

Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Det er ikke længere en betingelse, at der ikke må have været kontakt mellem barnet og de biologiske forældre.

1.2 Metode

Til afdækning af kendskabet til samt anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke, har Ankestyrelsen gennemført en kvalitativ interviewundersøgelse med syv kommuner og tre andre aktører i sager om adoption uden samtykke.

Den kvalitative tilgang er valgt for at afdække kommunernes kendskab til reglerne om adoption uden samtykke og for at opnå et dybdegående og nuanceret billede af kommunernes og de øvrige aktørers opfattelse af reglernes anvendelighed.

- **Syv af landets kommuner:**
 - København
 - Frederiksberg
 - Slagelse
 - Lolland
 - Fredericia
 - Kolding
 - Aalborg

- **Andre aktører i sager om adoption:**
 - Ankestyrelsen
 - Statsforvaltningen Syddanmark
 - Advokatsamfundet

6.2.1 Interview med kommunerne

Formålet med interviewene har været at tilvejebringe viden om kommunernes kendskab til de udvidede regler om adoption uden samtykke, reglernes anvendelighed og om adoption uden samtykke overvejes som led i sagsbehandlingen, når et barn anbringes uden for hjemmet, særligt når der er tale om en fortsat anbringelse. For at afdække dette bredt, har Ankestyrelsen gennemført gruppeinterviews med henholdsvis fagchefer, teamledere og sagsbehandlere i syv af landets kommuner.

Til brug for interviewene er der blevet udarbejdet en interviewguide, der blandt andet indeholder følgende overordnede temaer:

- Kommunernes kendskab til reglerne om adoption uden samtykke
- Kommunernes overvejelser i forbindelse med anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke
- Retningslinjer eller standarder for anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke
- Den konkrete sagsbehandling vedr. sager om adoption uden samtykke
- Samarbejdet mellem faggrupper i forbindelse med sager om adoption uden samtykke
- Kommunens overvejelser om anvendelse af adoptionslovens § 9 stk. 2, 3 og 4
- Kommunens overvejelser om adoption uden samtykke, når børn er i en varig anbringelse

Interviewguiden med samtlige spørgsmål findes i bilag 3.

Kommune udvælgelse

Kommunerne er udvalgt på baggrund af befolkningsgrundlag, geografisk spredning samt antallet af anbragte børn, som havde været anbragt mere end tre år på interviewtidspunktet. Ved udvælgelsen blev det sikret, at mindst en kommune havde modtaget undervisning fra Familiestyrelsen om reglerne, og at mindst en kommune havde indstillet en sag om adoption uden samtykke til børn og unge-udvalget.

På ovenstående baggrund, er følgende kommuner udvalgt til interview:

- København har rejst sag om adoption uden samtykke og har modtaget undervisning
- Aalborg har rejst sag om adoption uden samtykke og har modtaget undervisning
- Kolding, Slagelse og Lolland har ikke rejst sag om adoption uden samtykke og har modtaget undervisning
- Frederiksberg har ikke rejst sag om adoption uden samtykke og har bedt om særkurser fra Familiestyrelsen i adoptionsloven, herunder adoption uden samtykke
- Fredericia har ikke rejst sag om adoption uden samtykke og har ikke modtaget undervisning.

6.2.2 Interview med Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark og Advokatsamfundet

Herudover har Ankestyrelsen gennemført kvalitative interview med de andre aktører, der indgår i den konkrete sagsbehandling af sager om adoption uden samtykke, henholdsvis Ankestyrelsen, en statsforvaltning, og Advokatsamfundet, der repræsenterer de advokater, der bliver beskikket i forbindelse med sager om adoption uden samtykke.

Formålet med at interviewe disse andre aktører var at skabe overblik over hele sagsforløbet, fra sagen starter op i kommunen, til den endelige afgørelse træffes. Samtidig afdækker interviewene aktørernes kendskab til og anvendelse af de nye regler, herunder deres indblik i kommunernes kendskab til og anvendelse af reglerne.

De tre interviews er alle blevet gennemført på baggrund af en interviewguide, der har indeholdt følgende temaer:

- Aktørens anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke
- Aktørens indblik i kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
- Aktørens vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder

6.2.3 Behandling af citater fra interviews

Interviewene er optaget digitalt og efterfølgende transskriberet ved meningskondensering, hvori direkte citater er medtaget. Transskriberingerne danner grundlag for resultaterne i undersøgelsen.

De enkelte kommuner, Ankestyrelsen, Statsforvaltningen Syddanmark samt Advokatsamfundet er oftest citeret direkte i undersøgelsen. Citaterne i rapporten er alle angivet med kommunenavn eller navn på de øvrige aktører - interviewpersonerne er anonyme. Ved enkelte eksempler i undersøgelsen fremgår ikke henvisning, dette for at sikre fuld anonymitet i forhold til den konkrete sag, der henvises til.

Samtlige citater i undersøgelsen har været sendt i høring ved de deltagende kommuner med henblik godkendelse.

Bilag 2 Regelgrundlag

Bilaget indeholder uddrag fra bekendtgørelse af lov om adoption, bekendtgørelse om adoption samt uddrag fra vejledningen om frigivelse af børn til national adoption. Uddragene vedrører udelukkende adoption uden samtykke.

I nedenstående boks, findes link til bekendtgørelserne og vejledningen. Vi henviser i øvrigt til Familiestyrelsens læsevenlige udgave af vejledning om frigivelse af børn til national adoption samt pjece om adoption uden samtykke.

Bekendtgørelse af lov om adoption, nr. 905 af 28. september 2009

>> <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127296>

Bekendtgørelse om adoption, nr. 918 af 28. september 2009

>> <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127299>

Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, nr. 9769 af 30. september 2009

>> <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=127442>

Læsevenlig udgave af vejledning om frigivelse af børn til national adoption, nr. 9769 af 30. september 2009

>> http://www.familiestyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/Adoption/Vejledning_frigivelse_national_adoption.pdf

Pjece om adoption uden samtykke

http://www.familiestyrelsen.dk/uploads/media/Adoption_uden_samtykke.pdf

2.1.1 Uddrag af bekendtgørelse af lov om adoption, nr. 928 af 14. september 2004

§ 9. Tilbagekaldes et i overensstemmelse med § 8 meddelt samtykke, kan adoptionsbevilling dog meddeles, såfremt tilbagekaldelsen under særlig hensyntagen til barnets tarv ikke er rimeligt begrundet.

Stk. 2. Selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Stk. 3. Adoption af et barn under 1 år kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Stk. 4. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, kan meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

2.1.2 Uddrag af bekendtgørelse om adoption, nr. 918 af 28. september 2009

Kapitel 7

Adoption uden samtykke (tvangsadoption)

§ 28. Servicelovens bestemmelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke skal være opfyldt, før en sag om bortadoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan indledes.

§ 29. Ved vurderingen af forældrenes evne til at varetage omsorgen for barnet (forældreevne) i en sag om adoption uden samtykke i medfør af adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, skal kommunen lave en prognosevurdering, der som udgangspunkt skal indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelt misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Herudover skal prognosevurderingen indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle inddrages specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældrenes forhold.

Stk. 2. Adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, kan kun tillades, hvis begge forældre varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet. Dette gælder også i forhold til forældre, der ikke har del i forældremyndigheden. Ved adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3, er det desuden en betingelse, at ingen af forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

§ 30. Når en sag, der er behandlet i medfør af adoptionslovens § 9, afsluttes, sender statsforvaltningen et resumé af sagen til Familiestyrelsen.

§ 31. Statsforvaltningen skal, efter anmodning fra børn og unge-udvalget eller Ankestyrelsen, besikke en advokat for barnet, og tilbyde at besikke en advokat for forældrene og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre, i medfør af adoptionslovens § 15 a, stk. 2, når en sag om adoption uden samtykke behandles af disse myndigheder. Statsforvaltningen skal desuden besikke advokat for barnet, og tilbyde at besikke en advokat for forældrene og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre, i medfør af § 15 a, stk. 2, når en sag herom behandles i statsforvaltningen.

2.1.3 Uddrag af vejledning om frigivelse af børn til national adoption, nr. 9769 af 30. september 2009

Del III

Adoption uden samtykke

Denne del af vejledningen indeholder en beskrivelse af reglerne og sagsbehandlingen i sager om adoption uden samtykke. Gennemførelse af adoptioner uden samtykke kræver medvirken fra flere myndigheder og er baseret på et samspil mellem reglerne i adoptionsloven og serviceloven. Denne del af vejledningen retter sig derfor både til kommunen, børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Mens del II af denne vejledning især er relevant i forhold til sagsbehandlingen af adoptionssager, som gennemføres som fremmedadoptioner, og hvor der er samtykke fra forældremyndighedsindehavere, vedrører denne del af vejledningen både fremmedadoptioner og familieadoptioner. Kravene til sagsbehandlingen i en sag om adoption uden samtykke vil således i vidt omfang være de samme, uanset om barnet bortadopteret til en adoptant, som er godkendt i henhold til reglerne om godkendelse af adoptanter (fremmedadoption), eller om barnet adopteres til f.eks. en plejefamilie, som ikke skal godkendes på grund af tilknytningen til barnet (familieadoption).

I kapitel 10 beskrives de overordnede betingelser for at kunne gennemføre en adoption uden samtykke samt de forskellige typer af sager, som reglerne baserer sig på. Kapitel 11 omhandler den indledende sagsbehandling i kommunen og Ankestyrelsen, mens kapitel 12 omhandler statsforvaltningens sagsbehandling i denne type sager.

Kapitel 13 vedrører udslusning af barn, og kapitel 14 beskriver reglerne for domstolsprøvelse af afgørelser om adoption uden samtykke.

Kapitel 10

Betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke

10.1. Generelle betingelser og det overordnede hensyn til barnet

Det gælder for alle typer af adoption, at adoptionen skal være til gavn for barnet, uanset om adoptionen sker med eller uden samtykke (adoptionslovens § 2).

I adoptionslovens § 9, stk. 2-4, fastsættes betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets forældremyndighedsindehavere. Bestemmelsen inddeler adoptioner uden samtykke i tre kategorier af sager, hvor en sådan adoption kan gennemføres under en række betingelser. De tre kategorier af adoptioner uden samtykke er beskrevet nedenfor i afsnit 10.2. til 10.4.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke har det hovedformål at sikre børn, der ellers ville have været anbragt hele deres barndom, en mulighed for kontinuitet og stabilitet i de tilfælde, hvor det vurderes, at forældrene aldrig vil kunne tage sig af dem og give dem en stabil familierelation.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke er en meget indgribende foranstaltning, der stiller store krav til sagsbehandlingen. På grund af sagernes særlige karakter og hensynet til barnet, er det afgørende, at de enkelte myndigheder tilrettelægger deres sagsbehandling på en sådan måde, at sagerne behandles hurtigst muligt.

Det er kommunen, børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen, der skal foretage den indledende skønsmæssige vurdering af, om hensynet til barnet afgørende taler for, at en adoption uden samtykke gennemføres. Barnets forhold skal i sagens natur være grundigt belyst, hvilket navnlig sker i forbindelse med udarbejdelsen af en § 50-undersøgelse. Ved bortadoption af helt små børn inddrages desuden fødselsoplysninger fra hospitalet. Afhængig af barnets alder kan det også være nødvendigt at belyse barnets perspektiv gennem samtale med barnet. I kommunens, børn og unge-udvalgets og Ankestyrelsens vurdering indgår bl.a., om barnet i dets opvækst må antages at have behov for professionel bistand i et omfang, som gør, at adoption ikke vil være den bedste løsning for barnet. En grundig beskrivelse af barnets forhold er også nødvendig i forhold til kunne placere barnet ved den bedst egnede adoptivfamilie. Hvis et barn eksempelvis har nogle særlige fysiske eller psykiske problemer, er det afgørende, at den kommende adoptivfamilie er fundet egnet til at kunne adoptere et barn med sådanne problemer.

Statsforvaltningen og Familiestyrelsen har ansvaret for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt. Disse myndigheder påser også, at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede overholdes, og at den hidtidige praksis på området følges. Kommunen vil som led i sin vurdering af sagen have indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold. Det er dog statsforvaltningens ansvar at sørge for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Retssikkerheden i sager om adoption uden samtykke sikres således bl.a. ved, at en række myndigheder inddrages i sagen med henblik på en grundig vurdering af, om en adoption vil være til barnets bedste. Statsforvaltningens beslutning om tilladelse til en adoption uden samtykke kan indbringes for domstolene af de involverede parter, dvs. forældrene, værger, ansøgere til adoption eller plejeforældre, som har haft barnet i pleje med henblik på adoption. Barnets retssikkerhed er endvidere sikret ved, at barnets holdning til adoptionen skal inddrages.

I en situation, hvor et barn efter myndighedernes vurdering bør bortadopteres for at sikre barnet stabilitet i opvæksten, bør myndighederne altid forsøge at gennemføre adoptionen som en frivillig adoption med samtykke fra barnets forældre. I medfør af adoptionslovens § 7, stk. 2, kræves der kun samtykke til adoption fra den forælder, som har del i forældremyndigheden.

Først hvis forældremyndighedsindehaveren ikke vil medvirke til adoptionen, og myndighederne fortsat vurderer, at barnet bør bortadopteres, vil der kunne blive tale om en adoption uden samtykke efter § 9. På grund af beslutningens indgribende karakter skal myndighederne i en sådan situation have forsøgt at få et egentligt samtykke fra begge forældre. Det gælder, uanset om forælderen har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoptionslovens § 13 om indhentelse af en erklæring fra en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, finder ikke anvendelse i sager om adoption uden samtykke. Et samtykke til adoption fra en værge eller fra indehaveren af forældremyndigheden, hvis

denne er en anden end forældrene, vil ikke have den virkning, at adoptionen bliver frivillig, og at betingelserne i § 9, stk. 2-4, dermed kan omgås.

10.2. Adoption af et barn under 1 år (§ 9, stk. 3)

Efter adoptionslovens § 9, stk. 3, kan adoption af et barn under 1 år meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

Efter § 9, stk. 2, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Efter bestemmelsens forarbejder skal adoption uden samtykke af børn under 1 år kun kunne ske i tilfælde, hvor det kan forudses, at barnet ikke vil kunne komme til at vokse op hos forældrene, og at forældrene heller ikke gennem samvær med barnet vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Ved at gennemføre en adoption på dette tidlige tidspunkt i barnets liv giver man barnet mulighed for at etablere den vigtige tidlige følelsesmæssige kontakt til de personer, som skal være barnets forældre fremover.

For at kunne indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3, kræves det, at betingelserne i servicelovens § 58 for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt.

Det skal kunne dokumenteres, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet (manglende forældreevne) og ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Bestemmelsen bør således kun anvendes, hvor der med sikkerhed ikke over tid vil kunne udvikle sig en egentlig familierelation mellem barnet og forældrene.

Forældrenes situation vil naturligvis altid skulle vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Se nærmere beskrivelse af kommunens vurdering af forældreevne under afsnit 11.2.

Dokumenteres det inden 1 år efter barnets fødsel, at forældrene varigt er uden forældreevne og så dårligt fungerende, at de ikke bør være alene med barnet og derfor heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær, vil barnet kunne adopteres uden samtykke til en godkendt adoptivfamilie.

Der kan opstå tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen hos øvrige myndigheder ikke er afsluttet, inden barnet er fyldt 1 år. I sådanne tilfælde må det vurderes, om barnet alligevel kan bortadopteres uden samtykke efter § 9, stk. 2, da 1-årsfristen i stk. 3, vil være overskredet. Se nedenfor om bestemmelsen i § 9, stk. 2, afsnit 10.4.

Den tidsmæssige begrænsning i bestemmelsen gør det helt nødvendigt, at de involverede myndigheder søger at tilrettelægge deres sagsbehandling sådan, at adoptionssagen kan afsluttes inden for barnets første leveår.

Det er selvsagt ikke muligt at opregne alle situationer, hvor adoption uden samtykke vil være bedst for barnet. Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn kan adopteres uden samtykke allerede fra fødslen, kan nævnes den situation, hvor forældrenes forhold inden barnets fødsel er blevet undersøgt. Undersøgelsen kan være foretaget i forbindelse med anbringelse af ældre søskende eller i forbindelse med undersøgelser foretaget under graviditeten. Der kan foreligge speciallægeerklæringer eller erklæringer fra en autoriseret psykolog, der bekræfter, at de kommende forældre varigt er uden forældreevne samt eventuelle oplysninger om, at ingen af forældrene har evnet at holde kontakten med de ældre søskende, således at samværet med disse er ophørt trods kommunens initiativ og tilbud om iværksættelse af samvær. Det er dog altid nødvendigt at foretage en vurdering af, om der konkret er mulighed for at skabe kontakt mellem forældrene og det barn, der påtænkes bortadopteret. Hvis en eller begge forældre har evnet at holde kontakten med en ældre søskende, vil det ikke være muligt at gennemføre en adoption uden samtykke fra barnets fødsel. Ligeledes vil det ikke være muligt, hvis det forventes, at der vil kunne fastsættes samvær mellem en af forældrene og barnet.

10.3. Adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år (§ 9, stk. 4)

Efter adoptionslovens § 9, stk. 4, kan adoption af et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, meddeles efter stk. 2, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Det er et krav for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 4, at servicelovens betingelser for anbringelse uden for hjemmet uden samtykke er opfyldt. Som det gælder børn under et år efter bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 3, kræves det også efter § 9, stk. 4, at det skal kunne dokumenteres, at

forældrene varigt er uden forældreevne. Derimod er det ikke i denne kategori af adoptioner uden samtykke en betingelse, at forældrene skal være ude af stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær.

En sag om adoption uden samtykke af børn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, kan rejses uafhængigt af, om forældrene gentagne gange har anmodet om hjemtagelse af barnet.

Den omstændighed, at der har været opretholdt kontakt mellem barnet og de biologiske forældre under anbringelsen, "afbryder ikke tidsgrænsen", men indgår i vurderingen af relationen mellem barnet og forældrene.

I situationer, hvor de biologiske forældre og barnet har bevaret en kontakt under anbringelsen, som har spillet en positiv rolle for barnet, og som må antages også at ville gøre det fremover, vil det efter omstændighederne være muligt efter forældreansvarsloven at fastsætte samvær eller anden form for kontakt mellem barnet og forældrene efter adoptionen, hvis det anses for at være bedst for barnet. Der henvises herom til kapitel 4.

Det er dog forudsat i lovens forarbejder, at det forhold, at der kan skabes åbenhed i adoptionen, ikke må indgå som et moment i afvejningen af, om en adoption er til barnets bedste. Muligheden for åbenhed må således ikke få den virkning, at man generelt anser muligheden for at gennemføre adoptioner uden samtykke som mindre indgribende. Det bør således heller ikke udstedes bevillinger med vilkår om, at adoptionen er åben.

Bestemmelsen i adoptionslovens § 9, stk. 4, sigter bl.a. mod at give mere sikre rammer for nære relationer mellem de større børn og deres plejeforældre, idet en plejebarns-adoption vil kunne gennemføres efter tre års anbringelse, hvis det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at tage sig af barnet. Med indførelsen af denne bestemmelse i 2009 skete således samtidig en lempelse af det tidligere opfostringskrav på 7-10 år, som blev nedsat til 3 år.

Som et eksempel på, hvornår det bør vurderes, om et barn, der har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, vil kunne adopteres uden samtykke, kan nævnes den situation, hvor et 4-årigt barn har været anbragt uden for hjemmet i 3½ år, og hvor barnet de seneste 3 år har været hos samme plejefamilie. Begge forældre har et massivt misbrug af alkohol og euforiserende stoffer, og indtil barnet blev anbragt hos plejefamilien, var der sporadisk samvær mellem barnet og forældrene. Efter barnets anbringelse hos plejefamilien kan det sporadiske samvær mellem barnet og forældrene være fortsat eller ophørt. På baggrund af de seneste 4 års erfaringer foreligger der specialerklæringer om, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Muligheden for at gennemføre en adoption uden samtykke af børn, som har været anbragt uden for hjemmet i mindst tre år, er ifølge lovens forarbejder ikke betinget af, at det kan ske til den plejefamilie, hvor barnet aktuelt er anbragt. Der vil være børn, som er anbragt på et opholdssted eller en institution, og enkelte børn vil være anbragt hos en plejefamilie, der ikke er interesseret i at adoptere barnet, eller hvor det ikke vil være til gavn for barnet, at plejeforældrene adopterer. Sådanne børn vil kunne adopteres af personer, der er godkendt efter de almindelige regler om godkendelse som adoptanter.

Det må dog understreges, at sådanne beslutninger kræver, at myndighederne foretager nøje undersøgelser af barnets forhold, navnlig fordi det må tilstræbes, at barnet oplever så få brud i dets relationer som muligt. Det vil derfor også altid skulle vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoption ikke vil være til barnets bedste.

10.4. Adoption i andre tilfælde (§ 9, stk. 2)

Af adoptionslovens § 9, stk. 2, følger det, at selv om forældrene ikke vil give samtykke efter § 7, stk. 1, kan adoptionsbevilling i særlige tilfælde meddeles, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det. Er barnet anbragt uden for hjemmet, kræver meddelelse af bevilling samtykke fra Ankestyrelsen.

Opsamlingsbestemmelsen i § 9, stk. 2, vil eksempelvis kunne finde anvendelse i tilfælde, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet i en længere årrække, og hvor barnets forældre ikke ønsker at have kontakt til barnet (de såkaldte "glemte børn"), men hvor forældrene ikke er uden forældreevne. Det kræves i disse situationer normalt, at kontakten mellem barnet og de biologiske forældre har været afbrudt i en vis årrække, typisk i en periode på 5-6 år, og den manglende kontakt skal som udgangspunkt skyldes forældrenes manglende forsøg på kontakt.

Som et eksempel på bestemmelsens anvendelse kan også nævnes det tilfælde, hvor kommunen, inden barnet fylder 1 år, vurderer, at betingelserne for at bortadoptere barnet uden samtykke fra forældrene er opfyldt, men hvor sagsbehandlingen ikke afsluttes, inden barnet er fyldt 1 år. Ligeledes vil det kunne forekomme, at det - efter at barnet er fyldt 1 år - vurderes, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet og heller ikke vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær. Der vil også kunne være tilfælde, hvor et barn har været anbragt uden for hjemmet i f.eks. 2 år, og hvor det er godtgjort, at forældrene varigt vil være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet.

Bestemmelsens formål er at sikre, at det ikke med afgrænsningen af de to kategorier af børn, som efter § 9, stk. 3 og 4, kan adopteres uden samtykke, udelukkes, at også andre børn kan bortadopteres uden samtykke, selv om de ikke er omfattet af disse kategorier, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.

I de nævnte tilfælde vil en bortadoption i særlige tilfælde kunne gennemføres uden samtykke, hvis væsentlige hensyn til barnet taler derfor, dvs. selv om de tidsmæssige betingelser i § 9, stk. 3 og stk. 4, ikke er opfyldt.

Kapitel 11

Sagsbehandlingen i kommunen og Ankestyrelsen

En sag om adoption uden samtykke starter typisk i barnets handlekommune. Anledningen til, at kommunen påbegynder en sådan sag, vil som oftest være, at en undersøgelse af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 rejser tvivl om, hvorvidt barnets forældre har nogen form for forældreevne. I disse tilfælde skal kommunen som en del af § 50-undersøgelsen foretage en undersøgelse af deres forældreevne. Hvis det gennem denne undersøgelse kan dokumenteres, at forældrene varigt er uden forældreevne, og forældrene ikke ønsker at bortadoptere deres barn, kan der rejses en sag om adoption uden samtykke for kommunens børn og unge-udvalg. De øvrige betingelser for adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9 skal også være opfyldt. Børn og unge-udvalget træffer herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Kommunen er ikke part i sagen om bortadoption.

11.1. Adoption eller anbringelse

Betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, er væsentligt strengere end betingelserne for at gennemføre en anbringelse uden samtykke, jf. servicelovens § 58, stk. 1. F.eks. kan en afgørelse om anbringelse uden samtykke træffes på grundlag af et forhold, der på trods af en aktuel alvorlig situation, kan forventes at have en midlertidig karakter, og hvor der er udsigt til, at forholdet ændres, således at barnet kan hjemgives. Herudover kan en anbringelse uden samtykke også begrundes i forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder.

Bestemmelserne om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, omfatter til forskel herfra alene de tilfælde, hvor forhold hos forældrene gør, at disse varigt er uden forældreevne. Forhold hos barnet, f.eks. misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre sociale vanskeligheder, vil derimod ikke være tilstrækkelige til, at der kan gennemføres en adoption uden samtykke. En adoption – med eller uden samtykke – vil i disse situationer ofte slet ikke være til barnets bedste.

En betingelse for at indlede en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, er, at servicelovens bestemmelser for anbringelse uden samtykke er opfyldt. Servicelovens bestemmelser herom fastsætter bl.a., at anbringelse uden samtykke kan gennemføres, når der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge, vold eller andre alvorlige overgreb. For grundigere vejledning i servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke henvises til Indenrigs- og Socialministeriets vejledning til serviceloven "Vejledning om særlig støtte til børn og unge og deres familier".

Hvorvidt servicelovens bestemmelser om anbringelse uden samtykke er opfyldt skal dokumenteres gennem den undersøgelse af barnets og familiens forhold, som kommunen er forpligtet til at gennemføre efter servicelovens § 50. Det er dog børn og unge-udvalget, som træffer afgørelse om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke, og herunder også om betingelserne i servicelovens § 58 er opfyldt.

11.2. Anbringelse med henblik på senere adoption

Der kan være tilfælde, hvor det kan dokumenteres, at forældrene er uden forældreevne, men hvor det er uklart, om den manglende forældreevne er varig. I disse tilfælde må behandlingen af sagen med henblik på at bortadoptere barnet indstilles.

Hvis det imidlertid vurderes, at muligheden for at udvikle forældreevnen hos forældrene enten er stærkt reduceret eller meget usikker, kan barnet anbringes enten på institution eller i plejefamilie med henblik på senere adoption.

Oftest vil en anbringelse med henblik på senere adoption navnlig være relevant i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at forældrene varigt er uden forældreevne, men hvor det endnu er usikkert, om forældrene vil være i stand til at spille en positiv rolle for barnet. Hvis børn og unge-udvalget i en sådan sag har truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, stk.1, har kommunen i forbindelse med valg af anbringelsessted mulighed for at rette henvendelse til Adoptionsnævnet, hvis det vurderes, at en anbringelse med henblik på adoption er den bedste løsning for barnet.

Adoptionsnævnet vil herefter undersøge, om der blandt de godkendte adoptionsansøgere er familier, som i forbindelse med forundersøgelsen har tilkendegivet ønske om at modtage et barn i pleje med henblik på adoption. Hvis

dette er tilfældet, foretager Adoptionsnævnet selve matchningen mellem barnet og adoptanten, og vurderer herunder, om adoptanten skønnes egnet til at varetage barnets behov og håndtere den vanskelige situation, som det vil være at have et barn i pleje med henblik på adoption. Kommunen skal samtidig sikre sig, at den pågældende adoptant godkendes som plejefamilie i henhold til servicelovens § 142.

I tilfælde, hvor der ikke allerede er en godkendt adoptivfamilie, der er interesseret i at modtage et barn i pleje med henblik på adoption, kan kommunen visitere barnet til en plejefamilie, der vil være indstillet på adoption af barnet. Det bør fremgå af kommunens begrundelse for valg af anbringelsessted, at familien har tilkendegivet at være indstillet på en eventuel senere adoption af barnet.

Det er vigtigt at kommunen sikrer sig, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, er indstillet på at indgå i et samarbejde om eventuel kontakt mellem barnet og de biologiske forældre.

Herudover skal kommunen sikre, at de familier, der modtager et barn i pleje med henblik på adoption, tilbydes rådgivning om, hvordan der skabes en gensidig tilknytning mellem barn og forældre i den særlige situation, hvor familien skal dannes, men hvor det dog er usikkert, om barnet efter en årrække vil kunne adopteres og blive en varig del af familien. Familien skal samtidig også kunne rumme at være "professionelle" i forhold til barnets biologiske forældre og det at være plejeforældre.

Hvis den pågældende familie ønsker at benytte sig af tilbuddet om rådgivning, henvises familien til at rette henvendelse til Familiestyrelsen, som står for at administrere ordningen med særlig rådgivning til plejefamilier, som har et barn i pleje med henblik på adoption, når barnet har været anbragt i mindst 3 år.

Uanset om der er tale om en godkendt adoptivfamilie eller en plejefamilie, skal kommunen sikre sig, at den pågældende familie er grundigt orienteret om, at der ikke foreligger nogen sikkerhed for, at adoption bliver en realitet. Afgørelsen om at gennemføre en adoption uden samtykke vil skulle træffes af statsforvaltningen, hvis kommunen på et senere tidspunkt rejser en sag om adoption, og hvis der i børn og unge-udvalget bliver truffet beslutning herom, som Ankestyrelsen samtykker i.

11.3. Undersøgelse af forældreevne

Som grundlag for at rejse en sag om adoption uden samtykke efter adoptionslovens § 9, stk. 3 og 4, skal kommunen kunne dokumentere, at barnets biologiske forældre varigt er uden forældreevne. Undersøgelsen af forældrenes forældreevne udføres som en del af undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50.

Forældrenes situation skal altid vurderes individuelt, og det er ikke muligt udtømmende at opregne, hvornår forældreevnen er af en sådan karakter, at en adoption uden samtykke kan komme på tale. Som eksempler på forhold, der kan give anledning til overvejelser herom, kan nævnes:

- Svær, kronisk psykisk lidelse hos en forælder, hvor den psykiske lidelse medfører, at forælderen igennem en længere årrække har haft vanskeligt ved at drage omsorg for sig selv i dagligdagen
- Svære personlighedsforstyrrelser, evt. kombineret med langvarigt misbrug hos en forælder, der gør, at forælderen ikke stabilt magter at drage omsorg for sig selv i dagligdagen, eller hvor dagligdagen igennem en længere årrække har været præget af betydelig mangel på stabilitet
- Mental retardering hos en forælder, som gør, at forælderen ikke i dagligdagen kan drage omsorg for sig selv
- Langvarigt misbrug, som medfører betydelig ustabilitet i evnen til at drage omsorg for sig selv
- En forælder som i relation til ældre børn har vist meget mangelfuld forældreevne inden for de seneste år, og hvor det ikke med støtte og behandling har været muligt at bedre forældreevnen.

Selv om der foreligger en situation, der er omfattet af de eksempler, der er opregnet ovenfor, vil en sag om adoption uden samtykke ikke kunne komme på tale, uden at der inddrages en eller flere uafhængige specialundersøgelser for at afdække den aktuelle forældreevne samt den forventede forældreevne i fremtiden, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 29, stk. 1.

Ved vurderingen af forældreevnen er det nødvendigt at inddrage forældrenes livsforløb for at kunne opstille en prognose for, om det er sandsynligt, at forældreevnen kan genvindes. En prognosevurdering skal som hovedregel indeholde oplysninger om forældrenes psykiske tilstand, herunder deres eventuelle psykiske forstyrrelser (f.eks. kroniske psykiske lidelser og/eller svære personlighedsforstyrrelser), deres intellektuelle funktionsniveau, omfanget og varigheden af eventuelle misbrug, eventuelle fysiske sygdomme samt tidligere iværksat behandling. Prognosevurderingen skal også indeholde oplysninger om forældrenes eventuelle andre børn og deres trivsel og kontakt til forældrene. Den manglende forældreevne skal vise sig som et gentaget mønster, dvs. på tværs af situationer, tid, fysisk og psykisk tilstand. Til brug for prognosevurderingen vil der skulle inddrages en eller flere specialundersøgelser fra eksempelvis en psykiater, psykolog eller anden relevant fagperson med henblik på at afklare forældreevnen. Herudover er det nødvendigt at vurdere, om forældrene har været tilbudt relevant behandling, om de har kunnet samarbejde om behandlingen og den eventuelle effekt af behandling.

Relevant behandling vil eksempelvis være samtaler med en psykolog eller medicinsk behandling for misbrugsproblemer. Det er væsentligt at få belyst, om forældrene har vilje og evne til at ændre de forhold, der gør, at de vurderes at være uden forældreevne. Ved denne vurdering er det relevant, om forældrene har kunnet samarbejde om behandlingen, f.eks. ved at tage ordineret medicin eller ved at overholde aftaler, som er indgået under behandlingsforløbet.

Det forhold, at forældrene i en kort periode har været (absolut) uden forældreevne, er ikke ensbetydende med, at det derved kan lægges til grund, at forældrene varigt er uden forældreevne.

Forældrenes situation og forældreevnen skal således altid vurderes individuelt ud fra den konkrete situation. Forhold som psykisk sygdom eller misbrug udelukker ikke i sig selv, at forældreevnen kan være til stede eller vil kunne genvindes. Hvis det skønnes, at forældreevnen er til stede eller eventuelt vil kunne genvindes, er betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke ikke til stede.

Det forhold, at forældre er handicappede og har behov for f.eks. praktisk hjælp til at varetage deres forældreskab, er ikke i sig selv et udtryk for, at forældrene er uden forældreevne. Hvis forældre med handicap skal have undersøgt deres forældreevne i forbindelse med bortadoption uden samtykke, skal det sikres, at forældrene har modtaget den støtte og kompensation, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, jf. artikel 23 i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap.

Forældre til handicappede børn vil normalt også kunne give deres børn en stabil familierelation, selv om barnet er anbragt uden for hjemmet på grund af barnets handicap.

11.4. Indstilling til børn og unge-udvalget om adoption uden samtykke

Når kommunen i en konkret sag vurderer, at betingelserne for at gennemføre en adoption uden samtykke er til stede og har gennemført en undersøgelse af de biologiske forældres forældreevne, som dokumenterer, at forældrene varigt er uden forældreevne, indstilles sagen til kommunens børn og unge-udvalg. I indstillingen skal indgå de sagsakter, som ligger til grund for kommunens vurderinger, herunder undersøgelsen af barnets og familiens forhold efter servicelovens § 50 samt undersøgelsen af forældrenes forældreevne.

På baggrund af oplysningerne i sagen træffer børn og unge-udvalget herefter beslutning om, hvorvidt det kan anbefales at gennemføre en adoption uden samtykke. Hvis børn og unge-udvalget er enig i kommunens indstilling om adoption, videresendes sagen til Ankestyrelsen med anbefaling om adoption uden samtykke.

Børn og unge-udvalgets beslutning om adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

En afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

11.5. Særligt om sagsbehandlingen i Ankestyrelsen

Ankestyrelsen skal meddele samtykke til gennemførelse af en adoption uden samtykke, hvis barnet er anbragt uden for hjemmet, jf. adoptionslovens § 9, stk. 2.

Forud for sagens behandling i Ankestyrelsen har børn og unge-udvalget i kommunen truffet afgørelse om anbefaling af adoption uden samtykke, jf. servicelovens § 74, stk. 1, nr. 11.

Ankestyrelsen skal i forbindelse med sagens behandling påse, at der foreligger tilstrækkelig dokumentation for forældrenes manglende forældreevne og det øvrige grundlag for, at der kan ske adoption uden samtykke.

Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse har kommunen foretaget en grundig undersøgelse af barnets og forældrenes forhold, herunder en forældreevneundersøgelse, jf. servicelovens § 50.

En sådan undersøgelse omfatter en belysning af barnets udvikling og adfærd, familie-, skole-, sundheds- og fritidsforhold samt andre relevante forhold.

Hvis forældrene ikke vil give samtykke til, at der foretages en undersøgelse, kan undersøgelsen gennemføres uden samtykke, jf. § 50, stk. 9, ved at indhente de nødvendige eksisterende oplysninger, jf. retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 1, nr. 1.

Denne undersøgelse samt alle øvrige oplysninger i sagen, herunder aktuelle udtalelser fra barnets opholdssted, skal foreligge til brug for sagens behandling i Ankestyrelsen.

De materielle krav

Under sagens behandling skal Ankestyrelsen påse, om den manglende forældreevne er tilstrækkeligt dokumenteret, herunder om oplysningerne i forældreevneundersøgelsen er aktuelle. Hvis dette ikke er tilfældet, kan Ankestyrelsen

bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger, også om anbringelsens varighed, hyppigheden af kontakten mellem barnet og forældrene og barnets udvikling.

Ved vurderingen af barnets udvikling kan hele barnets livsforløb inddrages, da genetiske og opvækstmæssige forhold kan have stor betydning herfor. Der kan således lægges vægt på, om barnet har haft en vanskelig start på livet på grund af f.eks. for tidlig fødsel, abstinenser eller omsorgssvigt i den første tid. Herudover bør der ses på, hvordan barnet fungerer socialt og i andre sammenhænge. For større børn kan det eksempelvis også indgå i vurderingen, om barnet går i en almindelig skole.

I forhold til formålet med at gennemføre en adoption har det betydning, at det (på trods af et eventuelt familieskifte) vil give barnet ro, at der bliver skabt stabilitet og sikkerhed om barnets fremtidige tilværelse.

Herudover skal Ankestyrelsen vurdere, om barnets eget ønske/perspektiv er tilstrækkeligt belyst. Ud over barnets holdning til selve adoptionsspørgsmålet kan det eksempelvis være relevant at få belyst barnets holdning til sin biologiske familie og kontakten med denne, samt barnets holdning til den eventuelt kommende adoptivfamilie.

I de situationer, hvor der er en plejefamilie, som ønsker at adoptere barnet, skal Ankestyrelsen vurdere oplysningerne om forholdene i plejefamilien, herunder om plejefamilien har forståelse for barnets situation og har været i stand til at yde omsorg for et barn, som måske i særlig grad har behov for ro, stabilitet og trykthed, således at det har udviklet sig og fortsat vil udvikle sig positivt.

I situationer, hvor en adoption vil medføre et familieskifte for barnet, fordi barnet ikke kan adopteres af den aktuelle plejefamilie, må Ankestyrelsen foretage en afvejning af flere forhold under hensyn til barnets tarv. På den ene side kan en adoption sikre barnet en stabil opvækst, hvor barnet bliver et fuldgældigt medlem af en familie. På den anden side kan barnet have tæt tilknytning til de personer, som det har ophold hos, og en flytning vil rykke barnet ud af dets sædvanlige omgivelser og betyde flere brud i dets relationer. Det må således vurderes, om konsekvenserne af en flytning både på kort og lang sigt er så skadelige for barnet, at adoptionen ikke er i barnets tarv.

Med hensyn til fastsættelse af eventuelt samvær mellem barnet og dets oprindelige slægt efter adoptionen, hører dette under statsforvaltningens kompetence. Ankestyrelsen skal ikke tage stilling til dette spørgsmål. Der henvises til kapitel 4.

De formelle krav

Ankestyrelsen skal påse, om sagens parter har været indkaldt til mødet i børn og unge-udvalget og sørge for, at disse parter også bliver indkaldt til mødet i Ankestyrelsen. Som parter anses de personer, der er nævnt i adoptionslovens § 15 a, stk. 2, dvs. barnet, forældrene, indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene, samt barnets eventuelle plejeforældre. Ved at give barnet partstatus uanset alder har barnet ret til at deltage i møder på lige fod med andre parter. Oftest vil barnet dog være repræsenteret på disse møder af en advokat.

Ankestyrelsen påser også, om sagens parter har fået tilbudt gratis advokatbistand, jf. afsnit 11.6.

Ankestyrelsens beslutning

Ankestyrelsen behandler sagen på et møde, hvor der deltager to medarbejdere fra Ankestyrelsen, to beskikkede medlemmer udpeget af Indenrigs- og Socialministeriet samt en børne- og psykiatrisk lægekonsulent, som giver lægefaglig vejledning. Lægekonsulenten har ikke stemmeret.

Beslutning om samtykke til adoption gives med almindeligt stemmeflertal.

Ankestyrelsen kan beslutte enten at give samtykke til den anbefalede adoption uden samtykke eller give afslag herpå. Ankestyrelsen har ikke hjemmel til at hjemvise sagen med henblik på indhentelse af yderligere oplysninger, da disse skal foreligge, når sagen sendes til Ankestyrelsen. Derimod har Ankestyrelsen mulighed for at bede kommunen om at indhente yderligere oplysninger til brug for Ankestyrelsens behandling af sagen.

Ankestyrelsens meddelelse om eventuelt samtykke om adoption uden samtykke er procesledende og kan derfor ikke indbringes for anden myndighed.

En afgørelse om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene.

11.6. Beskikkelse af advokater

Under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke skal statsforvaltningen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a. Dette gælder uanset barnets alder.

Herudover skal statsforvaltningen i disse sager tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre. Om fremgangsmåden ved advokatbeskikkelse henvises til afsnit 12.6.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre, for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

Inden en sag om adoption uden samtykke forelægges for børn og unge-udvalget, skal kommunen sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen vil beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene og for eventuelle plejeforældre ikke har fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen sende de relevante oplysninger til statsforvaltningen, med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Kapitel 12

Sagsbehandling i statsforvaltningen

Efter adoptionsbekendtgørelsens § 6 rettes henvendelse om bortadoption af et barn, der bor i Danmark, til den statsforvaltning, hvor barnets forældre bor eller opholder sig.

12.1. Behandling af sagen om frigivelse

Statsforvaltningen modtager sagen, når kommunens børn- og unge-udvalg og Ankestyrelsen har afsluttet sin sagsbehandling og indstillet til, at statsforvaltningen træffer afgørelse om tilladelse til at gennemføre en adoption uden samtykke.

Statsforvaltningen er i sager om adoption uden samtykke ansvarlig for, at de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke er opfyldt, og at de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter overholdes. Herudover skal statsforvaltningen sikre, at der følges en ensartet praksis på området.

Selvom det er kommunen og Ankestyrelsen, der som led i disse myndigheders vurdering af sagen har indhentet dokumentation for forældrenes og barnets forhold, er statsforvaltningen ansvarlig for, at sagen er tilstrækkeligt oplyst, før der træffes afgørelse.

Under statsforvaltningens behandling af sagen skal belysningen af barnets perspektiv ske ved, at barnets holdning til adoptionen inddrages. Se nærmere under kapitel 2 om reglerne for høring af børn og indhentelse af samtykke for børn over 12 år (adoptionslovens § 6). Statsforvaltningens information til og rådgivning af barnet skal tage udgangspunkt i barnets faktiske situation og gives på en sådan måde, at barnet mødes i "øjnehøjde".

Statsforvaltningen kan tidligst træffe afgørelse om adoption 3 måneder efter barnets fødsel, selvom en sag om adoption uden samtykke kan indledes allerede inden barnets fødsel. Baggrunden herfor er, at forældrene som alt overvejende hovedregel tidligst kan samtykke til adoptionen 3 måneder efter barnets fødsel, jf. adoptionslovens § 8, og at alle forældre bør have samme periode til at overveje, om de ønsker at medvirke til en frivillig adoption.

Som anført i afsnit 10.1. skal statsforvaltningen således sikre sig, at der er forsøgt indhentet samtykke til adoptionen fra barnets forældre, uanset om forældrene har forældremyndighed over barnet eller ej. Adoption uden samtykke bør således ikke ske, hvis en frivillig adoption kan gennemføres. Statsforvaltningen bør tilbyde forældrene et møde, hvori de orienteres om adoptionens retsvirkninger og undersøger, om de fastholder deres protest mod adoptionen. Herudover bør statsforvaltningen informere forældrene om muligheden for at modtage anonyme opfølgingsrapporter om barnet, jf. kapitel 5.

Før statsforvaltningen træffer afgørelse i en sag om adoption uden samtykke, skal sagen forelægges for Familiestyrelsen. Det gælder både sager om familieadoption og fremmedadoption, og det gælder uanset, om statsforvaltningen påtænker at imødekomme eller afslå ansøgningen. Se nærmere herom nedenfor under afsnit 12.2.

Sagsbehandlingen i statsforvaltningen vil dog variere afhængigt af, om der søges gennemført en familieadoption eller en fremmedadoption.

Familieadoption

I sager om familieadoption uden samtykke skal statsforvaltningen dels vurdere betingelserne for at gennemføre adoptionen uden samtykke efter adoptionslovens § 9 (selve frigivelsen af barnet), dels foretage en til gavns vurdering og sikring af øvrige krav, som kræves for at gennemføre en familieadoption. De generelle betingelser for at gennemføre en familieadoption er beskrevet i Familiestyrelsens "Vejledning om adoption".

I sager om adoption uden samtykke vil familieadoption som oftest dreje sig om plejefamiliers adoption af et barn, der har været anbragt i familien mindst tre år (adoptionslovens § 9, stk. 4).

Når det drejer sig om familieadoption uden samtykke vil til gavns vurderingen også blive sikret i forbindelse med forelæggelsen af sagen for Familiestyrelsen.

Fremmedadoption, hvor der ikke er en kendt adoptant

I sager om fremmedadoptioner uden samtykke, hvor der ikke er en kendt adoptant (anonym fremmedadoption), skal statsforvaltningen alene påse, at betingelserne for frigivelsen af barnet til adoption efter adoptionslovens § 9, stk. 2-4, er opfyldt. Hvis statsforvaltningen – efter forelæggelse for Familiestyrelsen – træffer afgørelse om frigivelse af et barn til adoption uden samtykke, sender statsforvaltningen hurtigst muligt sagen til Adoptionsnævnet med henblik på matching af barnet.

Udvælgelsen af adoptanten ud fra hensynet til barnets bedste vil herefter ske via Adoptions-nævnet, jf. afsnit 12.3.

Fremmedadoption, hvor der er en kendt adoptant

I sager om fremmedadoptioner uden samtykke, hvor der er en kendt adoptant (ikke-anonym fremmedadoption), skal statsforvaltningen tilsvarende sikre sig, at betingelserne for at frigive barnet til bortadoption uden samtykke er opfyldt. I disse situationer vil den kommende adoptivfamilie allerede være udvalgt, og det vil være statsforvaltningen på det sted, hvor familien bor, der skal godkende familien til at adoptere det konkrete barn. Hvis det ikke er samme statsforvaltning, der behandler sagen om henholdsvis frigivelsen af barnet og godkendelse af adoptanterne til at adoptere det konkrete barn, kan der eventuelt være behov for et tværgående samarbejde mellem de to statsforvaltninger. Til gavns vurderingen foretages i statsforvaltningen men bliver også sikret i forbindelse med forelæggelsen af sagen for Familiestyrelsen.

12.2. Forelæggelse for Familiestyrelsen

Når statsforvaltningen behandler en sag om adoption uden samtykke, skal sagen forelægges for Familiestyrelsen, før den endelige afgørelse træffes, jf. adoptionsbekendtgørelsens § 10, nr. 2.

Familiestyrelsen har derved på et tidligt tidspunkt i sagsbehandlingen mulighed for at sikre, at myndighederne har gjort tilstrækkeligt for at inddrage de biologiske forældre, herunder i forbindelse med forsøg på at indhente et samtykke til adoption. Desuden er forelæggelsen med til at sikre en ensartet praksis i hele landet i sager om adoption uden samtykke. Statsforvaltningens afgørelse kan indbringes for retten, og Familiestyrelsen er således ikke som tidligere klageinstans i forhold til afgørelser om adoption uden samtykke.

Familiestyrelsen er sammen med statsforvaltningen ansvarlig for at sikre opfyldelsen af både de materielle betingelser for at gennemføre en adoption uden samtykke og de formelle regler om indhentelse af samtykke og vejledning af de involverede parter. Herudover sørger Familiestyrelsen som overordnet myndighed for at sikre, at der følges en ensartet praksis på området.

12.3. Matching af barn

Når statsforvaltningen har truffet afgørelse om tilladelse til adoption uden samtykke i sager om anonym fremmedadoption, kan barnet og adoptivfamilien matches af Adoptionsnævnet, som vælger adoptanterne på listen over godkendte ansøgere. Adoptanterne vil herefter – uanset om statsforvaltningens afgørelse indbringes for domstolene – kunne modtage barnet i hjemmet med henblik på adoption og opnå ret til orlov efter § 8 i barselloven. Den endelige udfærdigelse af adoptionsbevillingen skal afvente domstolenes behandling af sagen. Statsforvaltningen skal i sådanne tilfælde, forud for anbringelsen af barnet, grundigt orientere adoptivfamilien om, at den endelige adoption skal afvente domstolens behandling af sagen, og at der således også vil være en usikkerhed om, hvorvidt adoptionen bliver en realitet.

12.4. Afgørelsens form og indhold

Statsforvaltningens afgørelse efter adoptionslovens § 9 skal meddeles skriftligt til de involverede parter, og udleveres af statsforvaltningen til de pågældende personer eller forkyndes for dem.

Det skal fremgå af afgørelsen, at parterne inden 14 dage efter, at afgørelsen er modtaget (eller forkyndt), kan forlange sagen indbragt for retten. Statsforvaltningen har i afgørelsen mulighed for at fastsætte en længere frist eller efterfølgende forlænge denne, hvis særlige grunde taler derfor, jf. adoptionslovens § 11, stk. 3.

Hvis statsforvaltningen fra en af sagens parter modtager besked om, at afgørelsen ønskes indbragt for retten, skal statsforvaltningen inden 3 uger indbringe sagen for retten efter reglerne i retsplejelovens kapitel 43 b (om prøvelse af beslutninger om adoption uden samtykke), medmindre bevilling er udfærdiget efter udløbet af fristen i stk. 3. Det betyder, at selvom den frist, som er fastsat i afgørelsen, er overskredet, er statsforvaltningen forpligtet til at sende sagen til retten, medmindre bevilling allerede er udstedt.

Hvis retten opretholder statsforvaltningens afgørelse om at gennemføre en adoption uden samtykke, eller hvis retten i modsætning til statsforvaltningen beslutter, at bevilling kan meddeles, har statsforvaltningen ikke mulighed for at meddele bevilling, før ankefristen er udløbet, og anke ikke er iværksat inden ankefristens udløb. Det samme gælder i forhold til kæremål, hvis retten afviser prøvelse på grund af overskridelse af ankefristen, jf. retsplejelovens § 475 b, stk. 4, hvorefter retten i disse tilfælde ved kendelse kan afvise sagen, medmindre overskridelsen er undskyldelig, eller særlige grunde i øvrigt taler for at behandle sagen.

12.5. Indberetning til Familiestyrelsen

Statsforvaltningen skal i medfør af adoptionsbekendtgørelsens § 30 indsende et resumé til Familiestyrelsen, når en sag om adoption uden samtykke afsluttes i statsforvaltningen. Dette gælder uanset sagens udfald. En sag anses først for afsluttet, når en eventuel domstolsbehandling er afsluttet.

Resuméet skal indeholde følgende oplysninger:

- 1. efter hvilken bestemmelse afgørelsen er truffet og afgørelsens indhold
- 2. barnets alder
- 3. barnets tilknytning til ansøgerne
- 4. barnets tilknytning til de oprindelige forældre
- 5. længden af den periode, hvor barnet har været anbragt uden for hjemmet
- 6. om barnet har været anbragt uden for hjemmet med henblik på adoption
- 7. adoptanternes alder
- 8. hvordan barnet har været inddraget i sagsbehandlingen
- 9. hvordan de oprindelige forældre har været inddraget i sagsbehandlingen
- 10. en beskrivelse af de oprindelige forældres forhold
- 11. tidsforløbet hos kommunen, Ankestyrelsen, statsforvaltningen og domstolene
- 12. andre forhold af betydning

Familiestyrelsen vil på baggrund af indberetningerne følge udviklingen i sager om adoption uden samtykke.

12.6. Beskikkelse af advokater

Under den administrative behandling af en sag om adoption uden samtykke skal statsforvaltningen beskikke en advokat for barnet, jf. adoptionslovens § 15 a, stk. 2, og adoptionsbekendtgørelsens § 31. Dette gælder uanset barnets alder.

Herudover skal statsforvaltningen i disse sager tilbyde advokatbeskikkelse for forældrene, uanset om de har del i forældremyndigheden, for forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre.

Det er således alene statsforvaltningen, der har kompetence til at foretage advokatbeskikkelse i sager om adoption uden samtykke, uanset at sagen indledningsvis behandles i børn og unge-udvalget og Ankestyrelsen.

Advokatbeskikkelsen er først og fremmest tænkt som en støtte til forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre for at sikre, at de får tilstrækkelig adgang til allerede under den administrative behandling af sagen at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Advokatbeskikkelsen er uafhængig af parternes økonomiske forhold.

For at kunne få beskikket en advokat til de relevante parter skal kommunen, inden en sag om adoption uden samtykke forelægges for børn og unge-udvalget, sende de relevante oplysninger fra sagen til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens afgørelse om advokatbeskikkelse. Statsforvaltningen skal beskikke en advokat, således at beskikkelsen gælder for hele sagens administrative behandling – dvs. både i børn og unge-udvalg, Ankestyrelse og statsforvaltningen. Det tilsigtes således, at det er samme advokat, der varetager partens interesser gennem hele det administrative forløb.

Hvis en sag om adoption uden samtykke behandles i Ankestyrelsen, og det af sagen fremgår, at forældrene, forældremyndighedens indehaver, hvis denne er en anden end forældrene, og for eventuelle plejeforældre ikke har fået beskikket en advokat under sagens behandling i børn og unge-udvalget, skal Ankestyrelsen tilsvarende sende de relevante oplysninger til statsforvaltningen med henblik på statsforvaltningens fornyede afgørelse om advokatbeskikkelse.

Selvom tilbuddet om advokatbeskikkelse er afslået under sagens behandling i børn og unge-udvalg og/eller Ankestyrelsen, skal tilbuddet gives, hver gang sagen overgår til en ny administrativ myndighed. Statsforvaltningen skal således også undersøge, om alle relevante parter er tilbudt advokatbeskikkelse, når ansøgningen om adoption uden samtykke modtages i statsforvaltningen.

I forhold til den praktiske fremgangsmåde ved statsforvaltningernes beskikkelse af advokater efter adoptionslovens § 15 a bør statsforvaltningen normalt lade parten vælge den advokat, der skal beskikkes under sagen. Hvis parten selv foreslår en bestemt advokat, kan statsforvaltningen beskikke denne, idet der dog kan tages forbehold for godtgørelse for rejseudgifter (ved større geografiske afstande). Hvis parten ikke selv foreslår en bestemt advokat, bør statsforvaltningen lade parten vælge en advokat blandt de advokater, der har erklæret sig villige til at blive beskikket i adoptionsager. Hvis parten ikke selv ønsker at vælge en advokat blandt disse, bør statsforvaltningen beskikke den advokat, der står for tur, sådan at beskikkelser sker i rækkefølge blandt de mulige advokater.

Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder efter adoptionslovens § 15 a, stk. 3, samme regler, som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31. Herefter tilkommer der den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, medmindre der er taget forbehold for disse.

Omkostninger, der efter sin art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af parten.

Når statsforvaltningen modtager advokatens opgørelse over anvendt tidsforbrug i en sag, bør statsforvaltningen fastsætte salæret. Timetaksten vil indtil videre være 1.500 kr. ekskl. moms, og statsforvaltningen bør foretage en samlet vurdering af det anvendte timeforbrug.

Med henblik på overvejelser om muligheden for eventuelt at fastsatte et standardsalær i sager om adoption uden samtykke bedes statsforvaltningen indtil videre føre regnskab over det anvendte timeantal for beskikkede advokater fordelt på den administrative behandling af sagen i henholdsvis børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen og statsforvaltningen.

Kapitel 13

Udslusning af barn

I de tilfælde, hvor barnet skal flyttes fra sine sædvanlige omgivelser, er det væsentligt, at der tilrettelægges et udslusningsforløb, som tager udgangspunkt i det enkelte barn, herunder blandt andet barnets alder, dets relationer og eventuelle særlige behov. Ligeledes er det vigtigt, at myndighederne i de tilfælde, hvor det vurderes, at et barn vil have gavn af at blive flyttet fra en plejefamilie til en adoptivfamilie, tilrettelægger forløbet med inddragelse af alle involverede parter med henblik på, at overgangen bliver så skånsom for barnet som muligt.

Kapitel 14

Indbringelse af sagen for domstolene

Retssager om adoption uden samtykke behandles efter reglerne i retsplejeloven (kapitel 43 b). Det er fastlagt heri, at sagen kan indbringes for byretten med mulighed for anke til landsretten.

Retten beskikker advokat for sagens parter. For alle børn uanset alder gælder det, at der skal beskikkes en advokat for barnet i sager om adoption uden samtykke, jf. retsplejelovens § 475 c om partsstatus og advokatbeskikkelse.

Ligesom ved den administrative behandling af sagen anses som parter i domstolsbehandlingen af sagen adoptionsansøgeren, barnets forældre og indehaveren af forældremyndigheden, hvis denne er en anden end forældrene. Det forhold, at en sag om adoption uden samtykke er begyndt i barnets handlekommune, gør ikke, at kommunen anses for ansøger og dermed part i sagen.

Barnets partsstatus indebærer bl.a. en ret for barnet til på egen hånd at få prøvet statsforvaltningens afgørelse om adoption uden samtykke og til at anke rettens afgørelse (retsplejelovens § 475 c, stk. 1 og 2).

Den advokat, der beskikkes for barnet i en sag om adoption uden samtykke, vil derfor på barnets vegne kunne indbringe sagen for retten og anke rettens afgørelse.

Ved behandling af sager ved retten, er det retten, der drager omsorg for sagens oplysning. Retten træffer selv bestemmelse om afhøring af parter og vidner samt om tilvejebringelse af udtalelser fra sagkyndige og af andre bevismidler, jf. retsplejelovens § 475 e. Retten skal sikre sig, at barnets perspektiv i sagen er tilstrækkeligt belyst. Dette kan bl.a. ske ved at inddrage de oplysninger, der er tilvejebragt under statsforvaltningens sagsbehandling, men også ved en direkte inddragelse af barnet.

Det er forudsat i lovens forarbejder, at domstolene, på baggrund af sagernes særlige karakter, prioriterer sager om adoption uden samtykke højt, sådan at både byret og eventuelt landsret i videst muligt omfang berammer sagen hurtigst muligt og i øvrigt sørger for, at sagen fremmes mest muligt.

Bilag 3 Interviewguides

I det følgende afsnit forefindes interviewguide til interview med henholdsvis kommuner, Ankestyrelsen, statsforvaltningen og Advokatsamfundet.

3.1 Interviewguide anvendt ved interviewene med kommunerne

Briefing

- Tak for din/jeres deltagelse i interviewet.
- Med interviewet vil vi afdække 6 udvalgte kommuners kendskab til og anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, siden adoptionslovens regler blev udvidet med virkning fra 1. oktober 2009.
- Interviewet vil indgå i en undersøgelse, som Ankestyrelsen gennemfører for Socialministeriet og Familiestyrelsen.
- Interviewet tager udgangspunkt i følgende tre temaer:
 - Kendskabet til reglerne om adoption uden samtykke
 - Anvendeligheden af reglerne om adoption uden samtykke
 - Overvejelser om adoption uden samtykke ved varige anbringelser
- Interviewet optages digitalt. Du/I er anonyme, men eventuel brug af citater fra interviewet angives med kommunenavn. Du/I får eventuelle citater til godkendelse inden offentliggørelse.
- Interviewet varer ca. 1½ time.
- Er der noget, som du/I gerne vil spørge om inden vi går i gang med interviewet?

Interviewguide	
Vedrørende kommunernes kendskab til samt anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke	
Ankestyrelsen, marts 2011	
Identifikation – alle deltagere	
Kommune:	
Kontaktperson:	
Telefonnr:	
Mailadresse:	
1. Kommunens kendskab til reglerne om adoption uden samtykke	
1. Har de nye regler om adoption uden samtykke fra 1. oktober 2009 ændret sagsbehandlingen i sager, hvor børn anbringes uden for hjemmet uden samtykke?	
2. Er der ændringer i adoptionsloven, som I vil fremhæve som særligt interessante?	
3. Hvordan blev kommunen opmærksom på adoptionslovens udvidelse?	
4. Hvornår blev kommunen opmærksom på adoptionslovens udvidelse?	
5. Hvordan er sagsbehandlerne blevet gjort bekendt med adoptionslovens udvidelse?	
6. Hvis kommunen har fået undervisning af Familiestyrelsen eller andre, har denne undervisning haft betydning for kendskabet til adoptionslovens udvidelse? - Har undervisningen haft betydning for fokus på at anvende reglen?	
7. Hvad er kommunens vurdering af formålet med at udvidede reglerne om adoption uden samtykke?	
8. Hvad er kommunens holdning til adoptionslovens udvidelse?	

2. Kommunens overvejelser i forbindelse med anvendelsen af reglerne om adoption uden samtykke

9. Hvad er årsagen til, at kommunen ikke anvender reglerne om adoption uden samtykke eller ikke har anvendt dem oftere?

10. Kan I give nogle eksempler på situationer, hvor kommunen mener, at adoption uden samtykke bør komme på tale?

11. Har udvidelsen af reglerne om adoption uden samtykke givet anledning til, at se nærmere på muligheden for adoption uden samtykke ved sager om anbringelse uden for hjemmet?

12. Hvordan opfatter kommunen adoption uden samtykke i forhold til øvrige mulige foranstaltninger?

3. Retningslinjer eller standarder for anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke

13. Hvilke principielle overvejelser har kommunen gjort sig om adoption i forhold til de børn der allerede er anbragt uden for hjemmet?

14. Har kommunen nedskrevne retningslinjer for adoption uden samtykke – fx standarder for sagsbehandlingen af børn, der skal anbringes uden for hjemmet, indgår der her overvejelser om muligheden for adoption uden samtykke?

15. Hvis kommunen har nedskrevne retningslinjer/standarder på området, hvordan har de haft betydning for anvendelsen af reglerne i praksis?

16. Mener du, at du som sagsbehandler, er klædt ordentligt på, til at indstille sager til adoption uden samtykke?

4. Den konkrete sagsbehandling vedr. sager om adoption uden samtykke

17. Har du som sagsbehandler siddet med sager, hvor du har overvejet at indstille til adoption uden samtykke, men ikke gjorde det?

- Hvad bremsede dig da i at indstille til adoption?
- Hvor langt i processen kom du?
- Har du hørt om andre sager, hvor adoption uden samtykke har været overvejet? Hvis ja – hvad stoppede sagen?

18. Hvordan opfatter du sagsgangen, ved adoption uden samtykke?
19. Hvordan opfatter du sagsgangen omkring prognosevurdering?
20. Har barnets alder betydning i forhold til om adoption uden samtykke sættes i værk? - Hvilken betydning har barnets alder?
21. Hvis en sag har kørt over en længere periode, hvordan er det da, at tage initiativet i forhold til at indstille barnet til adoption uden samtykke?
22. Hvordan reagerer familien, når kommunen har indstillet barnet til adoption uden samtykke? Hvordan håndterer du, som sagsbehandler, den pågældende reaktion?
23. Hvis et barn er anbragt uden for hjemmet, ved en ellers velfungerende plejefamilie, har det da betydning for, om kommunen overvejer adoption uden samtykke ved sags genoptagelse?
5. Samarbejde mellem faggrupper i forbindelse med sager om adoption uden samtykke
24. Samarbejder sagsbehandleren med andre fagpersoner, i sager, hvor adoption uden samtykke er en mulighed? Hvordan er dette samarbejde?
25. Hvad er holdningen til adoption uden samtykke i de forskellige medarbejdergrupper? (er der en fælles holdning?)
26. Skifter børnesager ofte sagsbehandler? Hvis de gør, kan det da have betydning for sagsbehandlingen af sager om adoption uden samtykke? Og hvis de ikke gør, har det da betydning for sagsbehandlingen af sager om adoption uden samtykke?
27. Hvad er sagsbehandlerens syn på at adoptere uden samtykke?
6. Anvendelse af § 9, stk. 3 - Adoption af et barn under 1 år Betingelserne er, at forældrene varigt er ude af stand til at varetage omsorgen for barnet, og at forældrene ikke vil kunne spille en positiv rolle for barnet i forbindelse med samvær
28. Overvejer kommunen, om et barn skal adopteres uden samtykke ved fødslen?
29. Har I nedskrevne retningslinjer vedrørende muligheden for adoption uden samtykke ved barnets fødsel?

30. Hvordan opfanger kommunen sager, der dækker sig ind under § 9, stk. 3 (modtager kommunen i denne sammenhæng underretninger fra jordemor, læge, fødeafdeling eller har kommunen kendskab til ældre søskendes forhold?)
31. Hvis kommunen indleder en sag om anbringelse uden for hjemmet ved barnets fødsels, foretager kommunen da allerede overvejelser om adoption uden samtykke på sigt? (fx når sagen skal genbehandles?)
31. Hvis kommunen har haft sager vedrørende helt små børn, der er blevet anbragt uden for hjemmet ved eller umiddelbart efter fødslen, hvad har da afholdt kommunen fra adoption uden samtykke? - Hvad spiller ind på disse overvejelser?
32. Oplever kommunen, at det er svært at udføre en prognosevurdering tidligt nok, til at barnet kan adopteres uden samtykke, inden barnet fylder et år?
7. Anvendelse af § 9, stk. 4 – Adoption af et barn, der har været anbragt mindst 3 år Betingelsen er, at forældrene varigt skal være ude af stand til at varetage omsorgen for barnet
33. Når I tager en sag op med et barn der har været anbragt i en periode op mod tre år eller mere, overvejer I da adoption uden samtykke? - Hvis nej, hvorfor ikke?
34. Har kommunen nedskrevne retningslinjer, vedrørende adoption uden samtykke, når en sag, vedrørende et barn der har været anbragt uden samtykke i mindst 3 år, genbehandles?
35. Har det betydning for anvendelsen af stk. 4, at der er mulighed for fremtidig kontakt mellem barn og forældre?
36. Når et barn har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, undersøger kommunen da, om plejefamilien har interesse i adoption?
8. Anvendelse af § 9, stk. 2 Denne bestemmelse betragtes som en opsamlingsbestemmelse, der har til formål at sikre, at der ikke med afgrænsningen af de to kategorier af børn, som efter § 9, stk. 3 og 4, kan adopteres uden samtykke, udelukkes, at også andre børn kan adopteres uden samtykke, selvom de ikke er omfattet af disse kategorier, hvis væsentlige hensyn til, hvad der er bedst for barnet, taler for det.
37. Er I opmærksomme på denne paragraf?

38. Finder I den anvendelig?

9. Overvejelser om adoption uden samtykke, når børn er i en varig anbringelse

39. Hvorfor fortsættes varige anbringelser frem for at sætte en adoption i værk?

40. Ved genoptagelse af en sag vedrørende et barn anbragt uden for hjemmet, hvilke tanker gør I jer i forhold til muligheden for adoption uden samtykke?

41. Har kommunen oplevet, at en plejefamilie henvender sig til kommunen med henblik på adoption af barnet, når sagen genbehandles?

42. Er der i nogle tilfælde forhold ved barnet, der medvirker til, at det er uhensigtsmæssigt at adoptere et barn uden samtykke, når sagen genbehandles?

43. Overvejer kommunen frivillige adoptioner? Hvor mange frivillige adoptioner har kommunen været inddraget i, siden adoptionsloven blev udvidet?

Debriefing

- Interviewet er slut og tak for din/jeres deltagelse
- Har du/I eventuelle spørgsmål?

Du/I er velkomne til at kontakte os, hvis der er noget du/I gerne vil vide eller spørge om i forlængelse af dette interview.

3.2 Interviewguide anvendt ved interview med Ankestyrelsen

Briefing

- Tak for din/jeres deltagelse i interviewet.
- Interviewet har til formål at tilvejebringe perspektiver på Ankestyrelsens anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke, herunder Ankestyrelsens indblik i kommunernes indstillinger til adoption uden samtykke
- Interviewet vil indgå som et supplement til undersøgelsen om kommunernes kendskab til samt anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, som Ankestyrelsens Analysekontor gennemfører for Socialministeriet og Familiestyrelsen.
- Interviewet tager udgangspunkt i følgende tre temaer:
 - Ankestyrelsens anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke
 - Ankestyrelsens indblik i kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
 - Ankestyrelsens vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder
- Interviewet optages digitalt. Du/I er anonyme, men eventuel brug af citater fra interviewet angives med Ankestyrelsen. Du/I får eventuelle citater til godkendelse inden offentliggørelse.
- Interviewet varer ca. 1 time.
- Er der noget, som du/I gerne vil spørge om inden vi går i gang med interviewet?

Interviewguide	
Vedrørende Ankestyrelsens kendskab til samt anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, herunder indblik i kommunernes sagsbehandling vedrørende sager om adoption uden samtykke	
Ankestyrelsen, marts 2011	
Identifikation – alle deltagere	
Ankestyrelsen	
Kontaktperson:	
Telefonnr:	
Mailadresse:	
1. Ankestyrelsens anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke	
1. Hvad er Ankestyrelsens praktiske erfaringer med loven om adoption uden samtykke?	
2. Hvor mange sager, har Ankestyrelsen behandlet siden loven om adoption uden samtykke blev udvidet 1. okt. 2009?	
3. Har sagerne, som er behandlet i Ankestyrelsen, vedrørende adoption uden samtykket vedrørt både § 9 stk. 2, 3 og 4 i adoptionsloven?	
4. Med hvilken begrundelse har Ankestyrelsen givet samtykke til adoptionen uden samtykke?	
5. Med hvilken begrundelse har Ankestyrelsen ikke givet samtykke til adoptionen uden samtykke?	
2. Ankestyrelsens indblik i kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke	
6. Hvilke udfordringer, tror du, kommunerne oplever, i sager om adoption uden	

<p>samtykke?</p>
<p>7. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører adoptionslovens § 9 stk. 3?</p>
<p>8. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9 stk. 4?</p>
<p>9. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9 stk. 2?</p>
<p>10. Hvad kendetegner de sager, der er egnet til adoption uden samtykke?</p>
<p>11. Hvad tror Ankestyrelsen, er årsag til det nuværende antal sager om adoption uden samtykke, siden adoptionslovens udvidelse 1. oktober 2009?</p>
<p>12. Har Ankestyrelsen en fornemmelse af om der er mange sager om adoption uden samtykke der allerede falder i børn og unge-udvalgene? Hvis ja, hvad kan årsagen til det være?</p>
<p>13. Har Ankestyrelsen en fornemmelse af hvem der ønsker at adoptere?</p>
<p>3. Ankestyrelsens vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder</p>
<p>14. Hvad er Ankestyrelsens holdning til udvidelsen af reglerne om adoption uden samtykke?</p>
<p>15. Hvordan vurderer Ankestyrelsen lovens anvendelsesmuligheder generelt?</p>
<p>16. Hvordan vurderer Ankestyrelsen anvendelsesmuligheden af § 9 stk. 3?</p>
<p>17. Hvordan vurderer Ankestyrelsen anvendelsesmuligheden af § 9 stk. 4?</p>
<p>18. Hvordan vurderer Ankestyrelsen anvendelsesmuligheden af § 9 stk. 2?</p>
<p>19. Hvordan oplever Ankestyrelsen samspillet mellem mulighederne og principperne i henholdsvis serviceloven og adoptionsloven? (fx samvær)</p>
<p>20. Hvornår mener Ankestyrelsen at en sag om adoption uden samtykke kan påbegyndes?</p>

Debriefing

- Interviewet er slut og tak for din/jeres deltagelse
- Har du/I eventuelle spørgsmål?

Du/I er velkomne til at kontakte os, hvis der er noget du/I gerne vil vide eller spørge om i forlængelse af dette interview.

3.3 Interviewguide anvendt ved interviewet med statsforvaltningen

Briefing

- Tak for din/jeres deltagelse i interviewet.
- Interviewet har til formål at tilvejebringe perspektiver på Statsforvaltningen Syddanmarks anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke, herunder statsforvaltningens indblik i kommunernes indstillinger til adoption uden samtykke
- Interviewet vil indgå som et supplement til undersøgelsen om kommunernes kendskab til samt anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, som Ankestyrelsens Analysekontor gennemfører for Socialministeriet og Familiestyrelsen.
- Interviewet tager udgangspunkt i følgende tre temaer:
 - Statsforvaltningen Syddanmarks anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke
 - Statsforvaltningen Syddanmarks indblik i kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
 - Statsforvaltningen Syddanmarks vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder
- Interviewet optages digitalt. Du/I er anonyme, men eventuel brug af citater fra interviewet angives med Statsforvaltningen Syddanmark. Du/I får eventuelle citater til godkendelse inden offentliggørelse.
- Interviewet varer ca. 1 time.
- Er der noget, som du/I gerne vil spørge om inden vi går i gang med interviewet?

Interviewguide	
Statsforvaltningen Syddanmark, maj 2011	
Identifikation – alle deltagere	
Informant	
Kontaktperson:	
Telefonnr:	
Mailadresse:	
1. Statsforvaltningens Syddanmarks anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke	
1. Hvad er Statsforvaltningens Syddanmark praktiske erfaringer med de udvidede regler om adoption uden samtykke, som trådte i kraft d. 1. oktober 2009?	
2. Hvor mange sager har Statsforvaltningen Syddanmark kendskab til, er startet op i Statsforvaltningen Syddanmarks område siden reglerne om adoption uden samtykke blev udvidet 1. okt. 2009?	
3. I hvor mange sager har Statsforvaltningen Syddanmark beskikket en advokat i sager om adoption uden samtykke?	
4. Kan I kort beskrive den verserende sag i Statsforvaltningen Syddanmark, hvor Ankestyrelsen har givet samtykke til adoption uden samtykke? – Behandles der andre sager i statsforvaltningen vedrørende adoption uden samtykke	
5. Vedrører den verserende sag om adoption uden samtykke § 9, stk. 2, 3 eller 4 i adoptionsloven?	
6. Har Statsforvaltningen Syddanmark truffet afgørelse i den verserende sag om adoption uden samtykke? Hvis ja: Hvad var udfaldet af sagen?	

7. Med hvilken begrundelse har Statsforvaltningen Syddanmark givet samtykke/afslag på adoption uden samtykke?
8. Hvilke begrundelser, særligt i forhold til afslag, sendes til kommunerne? Gives der fx vejledning i årsagen til afslaget?
2. Statsforvaltningen Syddanmarks indblik i kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
9. Hvilke udfordringer, er dit indtryk, kommunerne oplever i sagsbehandlingen vedrørende sager om adoption uden samtykke?
10. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 3?
11. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 4?
12. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 2?
13. Hvad kendetegner de sager, der er egnet til adoption uden samtykke?
14. Hvad er efter din vurdering årsag til det nuværende antal sager om adoption uden samtykke, siden reglernes udvidelse 1. oktober 2009?
15. Har Statsforvaltningen Syddanmark en fornemmelse af, om der er mange sager om adoption uden samtykke, der allerede falder i børn og unge-udvalgene? Hvis ja: Hvad kan årsagen til det være?
16. Har Statsforvaltningen Syddanmark en fornemmelse af hvem, der ønsker at adoptere?
3. Statsforvaltningen Syddanmarks vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder
17. Hvordan vurderer Statsforvaltningen Syddanmark lovens anvendelsesmuligheder generelt?

18. Hvordan vurderer Statsforvaltningen Syddanmark anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 3?
19. Hvordan vurderer Statsforvaltningen Syddanmark anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 4?
20. Hvordan vurderer Statsforvaltningen Syddanmark anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 2?
21. Hvordan oplever Statsforvaltningen Syddanmark samspillet mellem mulighederne og principperne i henholdsvis serviceloven og adoptionsloven? (fx om samvær)
22. Hvornår mener Statsforvaltningen Syddanmark, at en sag om adoption uden samtykke kan påbegyndes?

Debriefing

- Interviewet er slut og tak for din/jeres deltagelse
- Har du/I eventuelle spørgsmål?

Du/I er velkomne til at kontakte os, hvis der er noget du/I gerne vil vide eller spørge om i forlængelse af dette interview.

3.4 Interviewguide anvendt ved interviewet med Advokatsamfundet

Briefing

- Tak for din/jeres deltagelse i interviewet.
- Interviewet har til formål at tilvejebringe perspektiver på Advokatsamfundets erfaring med og anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke, herunder Advokatsamfundets indblik i og vurdering af kommunernes indstillinger til adoption uden samtykke
- Interviewet vil indgå som et supplement til undersøgelsen om kommunernes kendskab til samt anvendelse af reglerne om adoption uden samtykke, som Ankestyrelsens Analysekontor gennemfører for Socialministeriet og Familiestyrelsen.
- Interviewet tager udgangspunkt i følgende tre temaer:

- Advokatsamfundets erfaring med anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke, herunder de beskikkede advokaters rolle/opgave i sager om adoption uden samtykke
- Advokatsamfundets indblik i og vurdering af kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
- Advokatsamfundets vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder
- Interviewet optages digitalt. Du/I er anonyme, men eventuel brug af citater fra interviewet angives med Advokatsamfundet. Du/I får eventuelle citater til godkendelse inden offentliggørelse.
- Interviewet varer ca. 1 time.
- Er der noget, som du/I gerne vil spørge om inden vi går i gang med interviewet?

Interviewguide	
Advokatsamfundet, maj 2011	
Identifikation – alle deltagere	
Informant	
Kontaktperson:	
Telefonnr:	
Mailadresse:	
1. Advokatsamfundets anvendelse af de udvidede regler om adoption uden samtykke	
<p>1. Hvad er dine praktiske erfaringer med de udvidede regler om adoption uden samtykke, som trådte i kraft d. 1. oktober 2009?</p> <p>Hvis erfaring:</p> <p>Kan du kort beskrive den sag/sager, du har været involveret i?</p> <p>Hvilken part i sagen var du beskikket advokat for?</p> <p>Vedrørte sagen § 9, stk. 2, 3 eller 4?</p> <p>Hvad var udfaldet af sagen?</p> <p>Var du klædt ordentlig på i forhold til lovgivningen til at varetage sagen for vedkommende?</p>	
2. Har Advokatsamfundet kendskab til, hvor mange sager om adoption uden samtykke, der er startet op, siden loven om adoption uden samtykke blev udvidet 1. okt. 2009?	
3. Hvilken rolle/opgaver har advokaten som beskikket advokat for barnet?	
4. Hvilken rolle/opgaver har advokaten som beskikket advokat for forældremyndighedsindehaveren?	

5. Hvilken rolle/opgaver har advokaten for en forælder, der ikke er forældremyndighedsindehaver?
6. Hvilken rolle/opgaver har advokaten som beskikket advokat for plejeforældrene?
2. Advokatsamfundets indblik i og vurdering af kommunernes indstillinger om adoption uden samtykke
7. Hvad er Advokatsamfundets vurdering af de sager, som kommunerne indstiller til adoption uden samtykke?
8. Hvilke udfordringer, er det dit indtryk, at kommunerne oplever i sagsbehandlingen vedrørende sager om adoption uden samtykke?
9. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 3?
10. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 4?
11. Er der nogen særlige udfordringer, der gør sig gældende for kommunerne, når det vedrører indstillinger efter adoptionslovens § 9, stk. 2?
12. Hvad kendetegner efter din vurdering de sager, der er egnet til adoption uden samtykke?
13. Hvad er efter din vurdering årsag til det nuværende antal sager om adoption uden samtykke, siden reglernes udvidelse 1. oktober 2009?
16. Har Advokatsamfundet en fornemmelse af, om der er mange sager om adoption uden samtykke, der allerede falder i børn og unge-udvalgene? Hvis ja: Hvad kan årsagen til det være?
17. Har Advokatsamfundet en fornemmelse af hvem, der ønsker at adoptere?
3. Advokatsamfundets vurdering af de udvidede reglers anvendelsesmuligheder
18. Hvordan vurderer Advokatsamfundet lovens anvendelsesmuligheder generelt?

19. Hvordan vurderer Advokatsamfundet anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 3?
20. Hvordan vurderer Advokatsamfundet anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 4?
21. Hvordan vurderer Advokatsamfundet anvendelsesmuligheden af § 9, stk. 2?
22. Hvordan vurderer Advokatsamfundet anvendelsesmuligheden af forældreansvarslovens § 20 a om fastsættelse af samvær med barnets oprindelige slægt efter adoption uden samtykke er gennemført?

Debriefing

- Interviewet er slut og tak for din/jeres deltagelse
- Har du/I eventuelle spørgsmål?

Du/I er velkomne til at kontakte os, hvis der er noget du/I gerne vil vide eller spørge om i forlængelse af dette interview.